

Nr 1

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 18 mars 1955 dagtecknad proposition, nr 156, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

Vidare har Kungl. Maj:t genom en den 18 mars 1955 dagtecknad proposition, nr 158, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m.; samt

2) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 juni 1938 (nr 216) om livräntetillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete;

dels medgiva, att livräntor, som förhöjts enligt kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m., må fr. o. m. den 1 januari 1956 ytterligare höjas på sätt departementschefen föreslagit;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att utgiva särskilda ersättningar till av silikos drabbade arbetstagare enligt de grunder, som i propositionen förordas;

dels ock för budgetåret 1955/56 under femte huvudtiteln anvisa

1) till *Vissa tillägg å ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.* ett förslagsanslag av 2 900 000 kronor; samt

2) till *Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.* ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor.

Det vid propositionen nr 156 fogade lagförslaget är av följande lydelse:

F ö r s l a g

till

L a g

angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Ersättning på grund av obligatorisk försäkring jämlikt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete, lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer skall, i den mån ersättningen ej utgives av staten, under tillämpning i övrigt av vad i nämnda lagar är stadgat omregleras enligt vad nedan sägs.

2 §.

Vid omreglering enligt denna lag skall den årliga arbetsförtjänst, efter vilken ersättningen beräknas, avrundas till närmaste hundratal kronor och därefter höjas,

om arbetsförtjänsten motsvarar den i 3 § angivna medelarbetsförtjänsten för den tidsperiod, under vilken skadan inträffade, till sextusensexhundra kronor samt

eljest till belopp, vilket står i samma proportion till sextusensexhundra kronor som arbetsförtjänsten förhåller sig till angivna medelarbetsförtjänst.

Arbetsförtjänsten må dock ej i något fall uppräknas till högre belopp än sjutusenniohundra tjugu kronor.

3 §.

Medelarbetsförtjänsten för envar tidsperiod framgår av följande tabell:

Tidsperiod under vilken skadan inträffade	Medel- arbetsförtjänst kr	Tidsperiod under vilken skadan inträffade	Medel- arbetsförtjänst kr
1918	1 600	1939—1940	2 200
1919	1 700	1941	2 300
1920—1921	2 100	1942	2 700
1922	1 900	1943	2 900
1923—1926	1 800	1944	3 000
1927	1 900	1945	3 200
1928	2 000	1 jan.—30 juni 1946	3 300
1929	1 900	1 juli—31 dec. 1946	3 800
1930—1931	2 000	1947	4 000
1932	1 900	1948	4 200
1933—1934	1 800	1949	5 200
1935—1936	1 900	1950	5 400
1937	2 000	1951	5 900
1938	2 100	1952—1954	6 000

4 §.

Vid förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst tre tiondelar skall livränta till den skadade

för tid till och med den månad, under vilken han fyller sextiosju år, beräknas på grundval av hans enligt 2 § förhöjda arbetsförtjänst och med tillämpning av de grunder, som angivas i 16 § första stycket a) eller b) och tredje stycket lagen om yrkesskadeförsäkring, samt

för tid efter utgången av nämnda månad utgöra hälften av det belopp som följer av vad nyss sagts.

Är arbetsförmågan nedsatt med mindre än tre tiondelar men minst två tiondelar, skall livränta till den skadade för tid till och med den månad, under vilken han fyller sextiosju år, utgöra hälften av det belopp, vartill livräntan uppgår, om den beräknas på grundval av hans enligt 2 § förhöjda arbetsförtjänst och med tillämpning av de i 16 § första stycket c) samt tredje stycket lagen om yrkesskadeförsäkring stadgade grunderna.

Har livränta — i förekommande fall jämte tillägg därå enligt förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. — jämlikt 6 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) delvis utbytt mot ett kapital för en gång, skall den omreglerade livräntan bestämmas så, att den svarar mot den icke kapitaliserade delen av den ursprungliga livräntan jämte tillägg.

5 §.

Är någon behäftad med två eller flera skador, som medföra rätt till livränta enligt någon av de i 1 § omnämnda lagarna, skall vid tillämpning av 4 § invaliditetsgraden beräknas för skadorna gemensamt och ett för dem gemensamt livräntebelopp fastställas. Därvid skall, om livränta för de skilda skadorna ej skolat beräknas på grundval av samma enligt 2 § förhöjda arbetsförtjänst, den högsta arbetsförtjänsten läggas till grund för beräkningen. Den gemensamma livräntans årsbelopp skall anses belöpa å de olika skadorna i förhållande till de särskilda invaliditetsgraderna.

6 §.

Livränta till efterlevande make för tid till och med den månad, under vilken maken fyller sextiosju år, samt till barn eller adoptivbarn skall beräknas på grundval av den avlidnes enligt 2 § förhöjda arbetsförtjänst och med tillämpning av, såvitt angår make, 20 och 23 §§ lagen om yrkesskadeförsäkring och, beträffande barn eller adoptivbarn, 21 och 23 §§ samma lag.

Livränta till efterlevande make för tid efter utgången av den månad, under vilken maken fyllt sextiosju år, samt till fader, moder eller adoptant skall förhöjas med tjugu procent av livräntans belopp, dock endast såframt skadan inträffat före den 1 januari 1941.

7 §.

Sjukpenning till skadad skall beräknas på grundval av hans enligt 2 § förhöjda arbetsförtjänst samt med tillämpning av de i 13 § lagen om yrkesskadeförsäkring stadgade grunderna; och skall därvid vad i 14 och 15 §§ nämnda lag finnes stadgat om barntillägg och hempenning äga motsvarande tillämpning.

8 §.

Vad i lagen den 17 juni 1916 (nr 235) är stadgat om högre livränta till någon, som är i behov av särskild vård, och om ersättning för förnyelse av särskilda hjälpmedel skall ej längre gälla. I stället skall, om den skadade till följd av skadan under längre tid är ur stånd att reda sig själv, honom tillkommande livränta eller sjukpenning under tid, då han icke på grund av skadan åtnjuter sjukhusvård, förhöjas med vårdbidrag enligt vad i 17 § lagen om yrkesskadeförsäkring sägs; och skall i fråga om ersättning för särskilda hjälpmedel gälla vad som är stadgat i 12 § andra stycket sistnämnda lag.

9 §.

Har till följd av bestämmelserna i lagen den 11 juni 1937 (nr 348) livränta eller sjukpenning bestämts på grundval av en årlig arbetsförtjänst, som överstiger det belopp, vartill arbetsförtjänsten skolat beräknas enligt 9 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235), skall vid tillämpningen av 2 § denna lag överskjutande belopp icke beaktas; och skall i dylikt fall livräntan eller sjukpenningen i stället höjas med belopp, som enligt förstnämnda lag svarar mot den del av arbetsförtjänsten vilken icke beaktats.

Därest livränta eller sjukpenning beräknats på grundval av en årlig arbetsförtjänst, som förhöjts till följd av övergångsbestämmelserna till förordningen den 21 april 1943 (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt, skall omregleringen enligt denna lag ske på grundval av den sålunda förhöjda arbetsförtjänsten.

10 §.

Ersättning, som omreglerats enligt vad i 1—9 §§ sägs, må ej i något fall understiga det belopp, varmed ersättning skulle hava utgått, därest omreglering ej skett.

11 §.

Om någon, som ådragit sig yrkessjukdom genom långvarigt arbete i verksamhet där fara föreligger för sjukdomen, först efter utgången av år 1954 varaktigt upphört att arbeta i dylik verksamhet, skall livränta eller sjukpenning till honom eller livränta till hans efterlevande beräknas enligt de grunder, som angivas i lagen om yrkesskadeförsäkring, såvida ej livräntan eller sjukpenningen, beräknad enligt vad i 1—9 §§ sägs, skulle uppgå till högre belopp.

Har någon ådragit sig stendammlunga skall, såframt vad i första stycket är stadgat ej äger tillämpning, vid bedömande i vad mån sjukdomen medfört nedsättning av arbetsförmågan i stället för vad som är stadgat i 8 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) bestämmelserna i 10 § lagen om yrkesskadeförsäkring gälla.

12 §.

Åtnjuter den, som uppbär livränta eller sjukpenning enligt någon av de i 1 § omnämnda lagarna, mot ersättningen svarande understöd, är han skyldig att enligt vad Konungen därom förordnar vidkännas avdrag å den omreglerade ersättningen, dock högst med vad som svarar mot understödet.

Vad i 26 § lagen om yrkesskadeförsäkring sägs rörande avdrag för ersättning från allmän sjukkasse eller för folkpension eller för bidrag enligt lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn eller lagen samma dag (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn skall äga motsvarande tillämpning å ersättning, som omreglerats enligt denna lag.

13 §.

Slutar omreglerat belopp, som skall utbetalas, ej å helt tiotal ören, avrundas det till närmast högre, å helt tiotal ören slutande belopp.

14 §.

Till bestridande av den kostnad för varje kalenderår, som föranledes av bestämmelserna i denna lag, åligger det annan arbetsgivare än staten att erlägga proportionellt tillägg till de avgifter, som jämlikt 38 och 39 §§ lagen om yrkesskadeförsäkring skola för året beräknas för honom.

Angående debitering och uppbörd av tillägg, som avses i första stycket, skall tillämpas vad i sådant hänseende gäller rörande där omnämnda avgifter.

15 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen eller av myndighet, som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956 men äger icke tillämpning å ersättning, som belöper å tid dessförinnan.

Genom denna lag upphäves förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., såvitt angår tillägg till ersättning, vilken skall omregleras enligt denna lag.

De vid propositionen nr 158 fogade författningsförslagen är av följande lydelse:

Förslag
till
Förordning
angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Ersättning, som av statsmedel utgår jämlikt någon av de författningar, vilka angivas i 2 §, skall, i den mån ej nedan annorlunda stadgas, omregleras enligt de grunder, som angivas i lagen den 1955 (nr) angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m. Vad nu sagts skall ock gälla ersättning, som efter Konungens förordnande utgives enligt grunderna i någon av de i 2 § avsedda författningarna. Innebär förordnandet avvikelse från grunderna i sådan författning, skall motsvarande avvikelse göras vid omreglering enligt denna förordning.

Kostnad, som föranledes av tillämpningen av denna förordning, bestrides av statsmedel.

2 §.

De författningar, som avses i 1 §, äro:

lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete;
förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig;

förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar;

lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer;

förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.;

förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.;

förordningen den 13 april 1940 (nr 213) om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd;

förordningen den 28 juni 1941 (nr 593) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring;

förordningen den 28 juni 1941 (nr 595) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret;

förordningen den 21 april 1943 (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt;

kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 344) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m.; samt militärsättningsförordningen den 2 juni 1950 (nr 261).

3 §.

Bestämmelserna i denna förordning äga icke tillämpning å ersättning jämlikt militärsättningsförordningen den 2 juni 1950 (nr 261), såframt fråga är om skada, som inträffat efter utgången av år 1954, eller å ersättning, som utgives med tillämpning av förordningen den 2 juni 1950 (nr 262) angående omreglering av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, och ej heller å sådant i övergångsbestämmelserna till förordningen den 21 april 1943 (nr 183) avsett fall, där ersättningen endast delvis utgår av statsmedel.

4 §.

Vid omreglering av ersättning jämlikt förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) skall skadan anses hava inträffat år 1923 och den skadades årliga arbetsförtjänst anses uppgå till tvåtusenfyrhundrad kronor.

5 §.

Vid omreglering av ersättning jämlikt förordningarna den 24 mars 1938 (nr 102 och 103) skall gälla, dels att den årliga arbetsförtjänst efter vilken ersättningen beräknas, såvitt avser skada som inträffat under åren 1941—1948, skall anses hava utgjort högst tvåtusenfyrhundrasjuttio kronor och dels att arbetsförtjänsten ej i något fall må uppräknas till högre belopp än femtusen kronor.

6 §.

Omregleringen skall icke föranleda ändring av livräntetillägg enligt förordningen den 17 maj 1940 (nr 333) om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning.

7 §.

Är den skadade berättigad jämväl till livränta, som avses i lagen den 1955 (nr), skall omreglering av livränta, varå denna förordning äger tillämpning, ske så, att livräntornas sammanlagda årsbelopp motsvarar vad som skulle hava tillkommit den skadade, därest de skilda livräntorna skolat omregleras enligt nämnda lag.

Utgick den andra livräntan enligt lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete eller enligt förord-

ningen den 2 juni 1950 (nr 262), skall omreglering av livränta, varå denna förordning äger tillämpning, ske så, att livräntornas sammanlagda årsbelopp motsvarar vad som skulle hava tillkommit den skadade, därest de skilda livräntorna i förra fallet utgått enligt sagda lag och i senare fallet omreglerats enligt förenämnda förordning den 2 juni 1950.

8 §.

Åtnjuter den, som uppbär livränta varå denna förordning äger tillämpning, pension av statsmedel vilken ej utgör understöd i anledning av skadan, är han skyldig att, i den mån Konungen förordnar därom, vidkännas avdrag å den omreglerade livräntan.

Utöver vad ovan stadgats skall i fråga om ersättning, vilken omreglerats enligt denna förordning, i tillämpliga delar gälla vad som finnes föreskrivet beträffande ersättningen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1956 men äger icke tillämpning å ersättning, som belöper å tid dessförinnan.

Genom denna förordning upphävas förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., såvitt angår tillägg till ersättning, vilken skall omregleras enligt denna förordning, ävensom förordningen den 22 maj 1953 (nr 255) angående höjning av vissa olycksfalls- och yrkessjukdomsersättningar åt tvångsarbetare och fångar m. fl.

Förslag

till

Förordning

angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 juni 1938 (nr 216) om livräntetillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete

Härigenom förordnas, att 1 § förordningen den 3 juni 1938 om livräntetillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1952: 181.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Den som enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete äger rätt till livränta med ett belopp av minst 90 kronor om året skall, såframt livräntan ej grundas på försäkring enligt 24 § i lagen, erhålla tillägg därå i enlighet med vad nedan sägs.

För tid intill utgången av den månad, under vilken livräntetagaren fyllt 67 år, skall livräntetillägget utgå med så stort belopp, att detsamma jämte livräntan motsvarar vad som skulle hava utgått i livränta, därest lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete i dess ursprungliga lydelse ägt tillämpning samt den skadades årliga arbetsförtjänst utgjort 1 617 kronor.

För tid efter utgången av den månad, under vilken livräntetagaren fyllt 67 år, skall livräntetillägget utgå med 125 procent av livräntans belopp.

Livräntetilläggen bestridas — — — — — av riksförsäkringsanstalten.

Den som enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete äger rätt till livränta skall, såframt livräntan ej grundas på försäkring enligt 24 § i lagen, erhålla tillägg därå i enlighet med vad nedan sägs.

Tillägget skall bestämmas så, att detsamma jämte livräntan motsvarar vad som vid tillämpning av förordningen den 1955 (nr) angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m. skolat utgå i livränta, därest olycksfallet inträffat år 1918 och den skadades årliga arbetsförtjänst utgjort 1 600 kronor; dock skall, såvitt angår livränta till änka för tid efter den månad varunder hon fyllt 67 år, tillägget utgå med 170 procent av livräntans belopp.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1956 men äger icke tillämpning å ersättning, som belöper å tid dessförinnan.

Genom denna förordning upphäves förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., såvitt angår tillägg till livränta, som avses i denna förordning.

Vid propositionen fogat utkast till kungörelse om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m. fogas såsom bilaga till detta utlåtande.

I anledning av propositionerna har inom riksdagen väckts tre motioner, nämligen dels de likalydande motionerna I: 495 av herr *Gustaf Karlsson m. fl.* samt II: 611 av herr *Johansson* i Öckerö *m. fl.*, dels ock motionen II: 612 av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.* Yrkandena i nämnda motioner redovisas i det följande.

Propositionen nr 156 har hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. Propositionen nr 158 har, såvitt angår förordningsförslagen, hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet; i övrigt har sistnämnda proposition hänvisats till statsutskottet. De ovan nämnda motionerna har hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. Efter överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet har propositionerna och motionerna hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionerna framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionerna och motionerna.

Propositionernas huvudsakliga innehåll

I propositionen nr 156 föreslås, att en omreglering skall ske av vissa ersättningar på grund av obligatorisk försäkring enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag, 1929 års yrkessjukdomsförsäkringslag eller 1937 års krigsförsäkringslag, i den mån ersättningen icke utges av statsmedel.

Enligt förslaget skall nuvarande system med tillägg av statsmedel till vissa utgående livräntor enligt förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) avlösas av ett system, där livräntorna omregleras efter i huvudsak följande grunder. Den årliga arbetsförtjänst, som ligger till grund för livräntan enligt olycksfallsförsäkringslagen, skall räknas upp så att den i medelarbetsförtjänstläget utgör 6 600 kronor, oberoende av när under åren 1918—1954 som olycksfallet inträffat. Den sålunda förhöjda arbetsförtjänsten lägges till grund för uträknande av livräntan, varvid för invalider under 67 år med en invaliditetsgrad av minst 30 procent samt för efterlevande make under 67 år och för efterlevande barn tillämpas den nya yrkesskadeförsäkringslagens regler. Även för invalider under 67 år med en invaliditetsgrad uppgående till minst 20 men ej till 30 procent samt för invalider över 67 år — i vilka fall nu i regel ej utgår något ersättningstillägg — föreslås en omreglering, ehuru av mindre omfattning. Som exempel på huvudregeln kan nämnas att helinvalid före 67 år får en årslivränta av 6 050 kr., oberoende av om olycksfallet inträffat år 1918 eller år 1954; 50-procentsinvaliden får

2 750 kr., 30-procentsinvaliden 1 430 kr., änkan 2 200 kr. och ett barn 1 100 kr. Om den skadades arbetsförtjänst över- eller understeg medelarbetsförtjänsten för dem, som blev invalider genom olycksfall samma år, blir den omreglerade livräntan proportionsvis högre resp. lägre än för fallen i medelarbetsförtjänstläget.

För vissa yrkessjukdomar — framför allt silikos — som yppats före den 1 januari 1955, föreslås särskilda ersättningsregler.

Kostnaderna för omregleringen beräknas första året uppgå till omkring 22 milj. kr. för att sedan successivt sjunka. Enligt förslaget skall kostnaderna för omregleringen bäras av försäkringen eller — närmare uttryckt — av varje kalenderårs arbetsgivare/försäkringstagare enligt 1954 års yrkeskadeförsäkringslag.

I propositionen nr 158 föreslås, att äldre olycksfallsersättningar, som utgår helt av statsmedel, skall på motsvarande sätt omregleras. En motsvarande uppräknings föreslås beträffande livräntor enligt 1901 års olycksfallsersättningslag jämväl när fråga är om olycksfall i arbete för enskild arbetsgivares räkning.

Propositionen innefattar härjämte förslag om särskilda ersättningar åt vissa silikosskadade.

Omregleringen föreslås i båda propositionerna skola träda i kraft den 1 januari 1956.

I propositionen nr 158 äskas anslag för budgetåret 1955/56 med 2,9 milj. kronor till Vissa tillägg å ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. samt med 2,8 milj. kronor till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.

Inledning

1916 års olycksfallsförsäkringslag och 1929 års yrkessjukdomsförsäkringslag

Före tillkomsten av lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring¹ var den centrala författningen på yrkesskadeförsäkringens område *lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete* (nr 235; ändr. 323/1919, 320/1922, 155/1924, 215/1926, 135/1928, 349/1933, 383/1936, 69/1939, 818/1939, 514/1941, 940/1941, 227/1944, 191/1945, 350/1946, 493/1946, 483/1947 och 420/1948)².

De skadeersättningar, som en gång bestämts enligt OL, är bundna vid de lagregler, som gällde vid den tidpunkt då skadan inträffade, ett förhållande som är karakteristiskt också för olycksfallsförsäkringslagstiftningen i övrigt.

Enligt OL, som gäller skador inträffade under åren 1918—1954, var i princip varje arbetare på arbetsgivarens bekostnad försäkrad för skada till följd

¹ Denna lag benämnes i det följande YFL.

² Denna lag benämnes i det följande OL.

av olycksfall i arbetet. Försäkringen ägde rum i riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, som för ändamålet bildats av arbetsgivare. Ersättning på grund av lagen utgår bl. a. i form av sjukpenning, invalidlivränta och efterlevandelivränta. Enligt en av de grundläggande principerna i lagen är dessa försäkringsförmåner till sin storlek beroende av den skadades beräknade årliga arbetsförtjänst under tiden närmast före olycksfallet. Ju större hans arbetsförtjänst då var, desto högre blev ersättningen. Vissa maximi- och minimiregler fanns dock uppställda för den årliga arbetsförtjänst, vartill hänsyn fick tagas. En annan huvudprincip var, att sjukpenningens och invalidlivräntans storlek berodde på den grad, varmed arbetsförmågan blivit nedsatt till följd av olycksfallet. Vid total förlust av arbetsförmågan utgår sålunda hel sjukpenning eller full livränta och vid nedsättning av arbetsförmågan ett jämkat belopp.

De nu angivna båda huvudprinciperna gällde alltifrån lagens tillkomst. De regler, varigenom ifrågasvarande principer närmare utformades och enligt vilka sjukpenningens eller livräntans storlek i varje särskilt fall skulle beräknas, ändrades emellertid vid upprepade tillfällen, varje gång i förmånlig riktning för ersättningstagarna.

Maximibeloppet av den årliga arbetsförtjänst, som enligt 9 § OL fick tagas i beräkning vid bestämmande av livränta, höjdes sålunda fr. o. m. år 1920 från 1 800 till 2 400 kronor, fr. o. m. år 1927 till 3 000 kronor, fr. o. m. år 1942 till 3 900 kronor, fr. o. m. den 1 juli 1946 till 4 800 kronor samt fr. o. m. år 1949 till 7 200 kronor. Minimibeloppet, som ursprungligen var 300 kronor, utgjorde från sistnämnda tidpunkt 900 kronor.

Kompensationsgraden var från början för alla invalider $\frac{2}{3}$, dvs. livränta utgick med $\frac{2}{3}$ av den årliga arbetsförtjänsten vid fullständig förlust av arbetsförmågan. För den, vars arbetsförmåga var nedsatt med minst 10 procent, reducerades livräntan så att den kom att svara mot den procentuella nedsättningen av arbetsförmågan. Genom lagändring år 1948, vilken gällde fr. o. m. år 1949, höjdes kompensationsgraden i svårare skadefall för den tid under vilken den skadade befann sig i åldern 18—67 år. Under denna tid höjdes därigenom livräntan för helinvalid till $\frac{11}{12}$ av den årliga arbetsförtjänsten och livräntan för den, som fått sin arbetsförmåga nedsatt med minst 30 procent, till ett mot nedsättningsgraden svarande belopp av arbetsförtjänsten minskat med $\frac{1}{12}$ av arbetsförtjänsten.

År 1923 öppnades möjlighet till viss förhöjning av livränta till s. k. hjälplös helinvalid. Fr. o. m. år 1949 kan ett särskilt vårdbidrag på högst 1 800 kronor om året utgå till sådan invalid.

Vad efterlevandelivräntorna beträffar utgick livränta till änka (änkling) ursprungligen med $\frac{1}{4}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, vilken andel fr. o. m. år 1949 höjdes till $\frac{1}{3}$. Livräntorna till barn och föräldrar — $\frac{1}{6}$ resp. högst $\frac{1}{4}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst — bibehölls oförändrade, varemot vissa ändringar genomfördes bl. a. av bestämmelserna om högsta sammanlagda årsbeloppet av livräntor till flera efterlevande.

Även sjukpenningbestämmelserna undergick åtskilliga ändringar. En år

1926 införd sjukpenningsskala påbyggdes sålunda med ytterligare ett antal sjukpenningklasser åren 1941 och 1946 för att ersättas med en helt ny år 1948. Enligt den sistnämnda skalan, som gällde fr. o. m. 1949, utgår sjukpenning i normalfallen med lägst 3: 50 och högst 14: 00 kronor (inklusive familjetillägg 5: 00 resp. 15: 50 kronor), därvid den högsta sjukpenningen utgår vid en årlig arbetsförtjänst av 6 885 kronor eller mer.

Den som var försäkrad enligt OL skulle enligt *lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar* (nr 131; ändr. 335/1930, 384/1936, 211/1938, 226/1944, 187/1949, 166/1950, 185/1951 och 289/1952)¹ anses vara försäkrad också för vissa särskilt angivna yrkessjukdomar. Beträffande sådan försäkring ägde bestämmelserna i OL med vissa undantag motsvarande tillämpning. YL gäller sjukdomar, som inträffat under tiden 1930—1954.

Den omständigheten att de efter hand genomförda förbättringarna i OL inte har ansetts böra göras tillämpliga på redan inträffade olycksfall har jämte stegringen av den allmänna lönenivån medfört, att ersättningarna enligt OL och YL är lägre ju längre tillbaka i tiden olycksfallet ligger.

Ersättningsbestämmelser för särskilda kategorier

Vid sidan av OL och YL har funnits ett flertal författningar med bestämmelser om ersättningar åt särskilda kategorier skadade.

I fråga om numera aktuella persongrupper innehöll en del av dessa författningar beträffande reglerna för ersättningarnas fastställande hänvisningar till motsvarande bestämmelser i OL. I det följande redovisas dessa författningar som en särskild grupp; ersättningarna bekostas här helt av statsmedel.

Statens anställda var redan enligt OL försäkrade för olycksfall i arbete. Ursprungligen fanns föreskrifter härom intagna också i *kungörelsen den 30 november 1917 angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning* (nr 832; ändr. 99/1919 och 430/1928). Denna kungörelse upphörde att gälla med utgången av juni 1942. Den ersattes av *kungörelsen den 30 juni 1942 med särskilda bestämmelser om tillämpning av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete å arbetare, som användas till arbete för statens räkning* (nr 678; ändr. 400/1944), vilken gällde t. o. m. år 1954. Enligt sistnämnda kungörelse utgavs ersättning även vid skada till följd av olycksfall utom arbetet, såvida arbetaren enligt kollektivavtal ägde rätt till försäkring på arbetsgivarens bekostnad för sådant olycksfall.

Enligt *förordningen den 28 juni 1941 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret* (nr 595; ändr. 547/1944 och 629/1944), skulle ersättning utgivas, där någon i fredstid under fullgörande av tjänstgöring i civilförsvaret skadades till följd av olycksfall el-

¹ Denna lag benämnes i det följande YL.

ler ådrog sig yrkessjukdom, som avsågs i YL. Vad som stadgades i denna förordning skulle enligt *kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 344) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m.*, äga motsvarande tillämpning i fråga om ersättning för kroppsskada, ådragen under verksamhet som föll under kungörelsen. Dessa båda författningar gäller skador, som inträffat före utgången av år 1954.

Genom *förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring* (nr 234; ändr. 239/1936, 113/1938, 941/1941, 316/1944, 343/1946, 484/1947 och 424/1948), reglerades skadeersättningar för både värnpliktiga och personal hos krigsmakten. Ersättningar som tillerkänts värnpliktiga och flertalet av de övriga enligt denna författning utgår numera efter nya grunder (förordningen den 2 juni 1950 ang. omreglering av vissa ersättningar i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, nr 262). Vissa kategorier av reservpersonal m. fl. har dock fortfarande sina ersättningar bestämda enligt 1927 års förordning, vilket för dem innebär att OL:s ersättningsregler varit tillämpliga. Förordningen upphörde samtidigt som den i det följande behandlade militärsättningsförordningen trädde i kraft den 1 juli 1950.

En andra grupp består av författningar enligt vilka OL:s bestämmelser rörande ersättningarna i huvudsak tillämpades men som innehöll särregler för beräkning av den årliga arbetsförtjänsten.

Hemvärnspersonal omfattades av *förordningen den 28 juni 1941 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring* (nr 593; ändr. 977/1941, 346/1946 och 55/1948). För skadefall under tiden den 1 juli 1941 (undantagsvis dessförinnan) — 30 juni 1946 fick arbetsförtjänsten för bestämmande av livränta inte beräknas till lägre belopp än 1 764 kronor. För skador efter sistnämnda dag var minimibeloppet 3 000 kronor i anslutning till de för fast anställt manskap föreskrivna grunderna i 1927 års militärsättningsförordning.

Hemvärnspersonalen inordnades sedermera under *militärsättningsförordningen den 2 juni 1950* (nr 261; ändr. 256/1953, 672/53 och 460/1954), vilken förordning fortfarande gäller beträffande skador som inträffat efter den 30 juni 1950; dock är förordningen giltig även beträffande vissa skador, som inträffat under tiden den 1 januari 1949—den 30 juni 1950. Huvudkategorierna enligt denna förordning är emellertid värnpliktiga och större delen av det fast anställda manskapet m. fl. För ersättningar som nu utgår åt här nämnda kategorier gäller, att arbetsförtjänsten beräknats till minst 3 600 kronor om skadan inträffat under tiden den 1 juli—den 31 december 1950. Motsvarande belopp för skador från tiden 1951—1954 är 4 800 kronor; för senare skador har minimibeloppet höjts till 5 000 kronor.

Till gruppen kan vidare hänföras vissa författningar om ersättning till personer som skadats till följd av krigsåtgärder. Enligt *förordningen den 1 juni 1923 angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som försakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig*

(nr 138; ändr. 137/1924), utges ersättningar efter regler som i stort sett motsvarar OL:s äldre bestämmelser om livräntor vid en årlig arbetsförtjänst av 2 400 kronor.

Lagen den 11 juni 1937 om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer (nr 348; ändr. 854/1939, 540/1941, 216/1942, 175/1943 och 421/1948), som gällde skador inträffade före utgången av år 1954, ägde tillämpning inom område och under tid som Konungen ägde bestämma. Krigsförsäkringslagen, som kan sägas innebära en komplettering till OL, omfattade olycksfall som till följd av krigsåtgärd drabbat på fartyg tjänstgörande person såväl i som — efter en lagändring år 1941 — utom arbetet. Intill år 1949 innehöll denna lag förmånligare bestämmelser än OL beträffande den maximala arbetsförtjänst som fick medräknas vid fastställande av livränta, i det att förtjänstmaximum från början var 4 800 kronor och under tiden den 1 maj 1943—31 december 1948 6 240 kronor. Minimigränsen för den årliga arbetsförtjänsten — som ursprungligen var 2 900 kronor och fr. o. m. den 17 december 1939 3 600 kronor — låg hela tiden ovanför motsvarande gräns i OL. Vidare må nämnas, att vissa engångsbelopp kunde utgå utöver livränta vid bestående invaliditet och dödsfall. Intill år 1949 innehöll 1937 års lag en särskild förmånligare sjukpenningsskala.

Medan ersättningarna enligt de här förut behandlade författningarna bekostas helt av statsmedel, föreskrevs i 1937 års krigsförsäkringslag, att arbetsgivaren var skyldig att till den försäkringsinrättning, i vilken hans anställda var försäkrade enligt OL, betala den ökade försäkringsavgift som kunde föranledas av tillämpningen av krigsförsäkringslagen. I särskild ordning bestämdes dock, att förstärkning av bl. a. livräntor, vilka beviljats med stöd av ifrågavarande lag i anledning av olycksfall under tiden den 3 september 1939 kl. 11 f. m.—den 16 december 1939, skulle utgå av statsmedel med skillnaden mellan å ena sidan vad som skulle ha utgått, såframt lagen i dess lydelse den 17 december 1939 ägt tillämpning på olycksfallet, och å andra sidan de livräntor vilka tillerkänts vederbörande.

Krigsförsäkringslagen kompletterades av *förordningen den 13 april 1940 om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd* (nr 213; ändr. 217/1942). Denna författning grundade rätt till ersättning helt av statsmedel vid vissa olycksfall under krigsförhållanden. Ersättningen skulle beräknas enligt bestämmelserna i krigsförsäkringslagen.

Enligt *förordningen den 24 mars 1938 om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.* (nr 102; ändr. 655/1942, 297/1950 och 253/1953) och *förordningen samma dag om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.* (nr 103; ändr. 656/1942, 298/1950 och 254/1953) skulle ersättning utgå av statsmedel med anledning av kroppsskada, vilken ådragits under vistelse på vissa anstalter m. m. Den årliga arbetsförtjänsten var enligt båda förordningarna maximerad så, att den inte skulle överstiga minimibeloppet för arbetsförtjänstberäkningen beträffande värnpliktiga

m. fl. T. o. m. år 1940 var maximibeloppet enligt förordningarna 1 764 kronor; för ersättningar som hänför sig till skador under åren 1941—1948 utgjorde maximibeloppet enligt särskilda bestämmelser 2 470 kronor (förordningen den 22 maj 1953, nr 255); beträffande skador från åren 1949—1950 var maximibeloppet 3 600 kronor och från åren 1951—1954 4 800 kronor. Fr. o. m. år 1955 har båda förordningarna ersatts av en författning — förordningen den 14 maj 1954 (nr 250) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m. — enligt vilken arbetsförtjänsten är maximerad till 5 000 kronor.

Enligt 22 § i den numera upphävda lagen om tjänsteplikt den 30 december 1939 (nr 934) skulle i fråga om tjänstepliktigs anställning hos tjänstepliktsberättigad arbetsgivare i princip gälla vad enligt lag, avtal eller sedvänja gällde för frivillig anställning av ifrågavarande slag. Härav följer att OL och YL ägde tillämpning, om någon tjänstepliktig under arbetet skadats eller ådragit sig yrkessjukdom. Sedan Kungl. Maj:t med stöd av tjänstepliktslagen föreskrivit skyldighet för män, födda 1923, att utföra skogsarbete m. m., ansågs emellertid vissa särregler motiverade för dessa tjänstepliktiga. Sådana regler upptogs dels i lagen den 21 april 1943 (nr 182) med särskilda bestämmelser om försäkring för olycksfall i arbete av vissa tjänstepliktiga m. m. och dels i *förordningen samma dag (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt*. I lagen föreskrevs, att vid bestämmande av ersättning enligt OL eller YL den försäkrades årliga arbetsförtjänst skulle anses ej understiga 2 300 kronor. Arbetsgivaren var — liksom enligt 1937 års krigsförsäkringslag — skyldig att betala den tilläggsavgift som denna föreskrift kunde föranleda. I förordningen stadgades — i huvudsak — att ersättning i anledning av sådant olycksfall eller sådan sjukdom, som inte omfattades av OL eller YL, skulle utgivas av statsmedel enligt grunder, som nära överensstämde med stadgandena i 1927 års militärsättningsförordning. Den årliga arbetsförtjänsten skulle emellertid beräknas till minst 2 300 kronor. Ersättning kunde under vissa förutsättningar utgå även för skada som inträffat före förordningens ikraftträdande den 22 april 1943.

Som en tredje grupp kan räknas författningar, vilka innehåller ersättningsbestämmelser som mera väsentligt avviker från motsvarande stadganden i OL. Här kommer i betraktande den lag — från år 1901 — som föregick OL samt två äldre författningar avseende olycksfallsförsäkring för en kategori självständiga yrkesutövare, nämligen fiskare.

I *lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete* (nr 39), som alltjämt äger giltighet på olycksfall vilka inträffat under åren 1903—1917, stadgades skyldighet för vissa enskilda arbetsgivare, huvudsakligen sådana om utövade industriell verksamhet, att lämna ersättning till arbetare, som skadats till följd av olycksfall i arbetet; utövade staten eller kommun verksamhet, som omfattades av lagen, ålåg ersättningsskyldighet även staten eller kommunen. Arbetsgivare kunde genom att i riksför-

säkringsanstalten försäkra sina arbetare mot olycksfall i arbetet fritaga sig från ersättningsskyldighet enligt lagen.

Om ett olycksfall hade medfört bestående förlust eller minskning av arbetsförmågan, skulle i ersättning utgivas en årlig livränta, i förra fallet å 300 kronor och i senare fallet å det lägre belopp, som svarade mot arbetsförmågans minskning. Livränta skulle dock inte utgå, försåvitt arbetsförmågan ej blivit nedsatt med minst en tiondel. Hade olycksfallet inom två år medfört döden, skulle en årlig livränta å 120 kronor utgå till änka. Storleken av den skadades eller avlidnes arbetsförtjänst var utan betydelse för livräntans bestämmande.

Livräntorna enligt 1901 års lag höjdes vid olika tillfällen. Enligt *kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m.* i dess lydelse efter ändring genom SFS nr 172/1930 ägde arbetare, som skadats genom olycksfall i statens tjänst och som jämlikt 1901 års lag var berättigad till livränta av statsmedel, utöver livräntan uppbära tilläggsersättning med ett årligt belopp motsvarande 125 % av livräntan. Änka efter arbetare, som avlidit genom olycksfall, fick likaledes tilläggsersättning med ett årligt belopp motsvarande 125 % av den livränta, vartill hon enligt lagen var berättigad. Genom författningsändring år 1952 (nr 180) beslöts beträffande livräntetagare som ej fyllt 67 år och som var invalid med en invaliditetsgrad ej understigande 30 procent eller var änka, att livräntetillägget skulle utgå med så stort belopp, att det tillsammans med livräntan motsvarade vad som skulle ha utgått i livränta enligt OL i dess lydelse år 1918 vid en årlig arbetsförtjänst av 1 617 kronor; sistnämnda belopp överensstämmer med den ur yrkesskadestatistiken framräknade medelarbetsförtjänsten för invalider åren 1918 och 1919. För övriga livräntetagare behölls tilläggsersättningen med 125 % av livräntan.

Frågan om höjning av de livräntor, som enligt 1901 års lag utgår till andra än i statens tjänst skadade arbetare eller deras efterlevande, löstes först år 1938. Enligt *förordningen den 3 juni 1938 om livräntetillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete* (nr 216; ändr. 181/1952) utgår tillägg av samma storlek som de i 1921 års kungörelse angivna. Till andra än de i statens tjänst skadade utgår dock inte tillägg för invalidlivränta som understiger 90 kronor, dvs. vid lägre invaliditetsgrad än 30 procent.

Livräntetilläggen bekostas helt av statsmedel.

Enligt *kungörelsen den 2 oktober 1908 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall* (nr 100 s. 2; ändr. 87/1911), som äger tillämpning på olycksfall vilka inträffat under tiden fram till den 1 juli 1918, kunde svensk fiskare genom försäkring i riksförsäkringsanstalten bereda sig ersättning enligt grunderna i 1901 års olycksfallsersättningslag för skada till följd av olycksfall såväl i som utom arbetet. Kostnaderna för försäkringen skulle i första hand bestridas genom avgifter

från de försäkrade, men om dessa avgifter — som var till beloppet fixerade i kungörelsen — bleve otillräckliga, skulle bristen fyllas av statsmedel. Till försäkring för olycksfall utom arbetet utgick emellertid inte statsbidrag.

Någon tilläggsersättning — motsvarande den som enligt de förut omtalade kungörelserna den 10 juni 1921 (nr 410) och den 3 juni 1938 (nr 216) utgår å livräntor enligt 1901 års olycksfallsersättningslag — utgives ej å livräntor enligt 1908 års kungörelse. Vid helinvaliditet utgår således livränta enligt denna kungörelse med 300 kronor för år, och för änka utgör livräntan 120 kronor för år.

Ifrågavarande kungörelse ersattes den 1 juli 1918 av *förordningen den 11 juni 1918 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall* (nr 375; ändr. 131/1922, 216/1926, 143/1939, 120/1942 och 425/1948). Enligt denna förordning — som gällde tills YFL trädde i kraft den 1 januari 1955 — kunde svenska fiskare genom försäkring i riksförsäkringsanstalten bereda sig ersättning i huvudsak enligt de grunder, som stadgades i OL. Den årliga arbetsförtjänst, efter vilken ersättningen skulle beräknas, bestämdes efter försäkringssökandens val till 600, 900, 1 200, 1 500, 1 800, 2 100 eller 2 400 kronor. Hel sjukpenning utgjorde i lägsta sjukpenningklassen 1: 10 kronor och i den högsta 4: 40 kronor.

Att märka är att de fyra högsta försäkringsklasserna infördes först den 1 juli 1942. Dessförinnan fanns alltså endast möjlighet till försäkring i någon av de tre lägsta klasserna. Vidare må nämnas att försäkring i de båda högsta klasserna var tillåten endast under förutsättning, att försäkringsstagarens årliga arbetsförtjänst vid tiden för försäkringens meddelande kunde beräknas uppgå till minst det belopp, som avsågs i klassen. Fiskare, som hade tecknat försäkring för olycksfall i arbete, kunde få tilläggsförsäkring för olycksfall utom arbete.

1918 års fiskarförsäkring finansierades på samma sätt som 1908 års. Om ett i arbetet inträffat olycksfall, som omfattades av 1918 års fiskarförsäkring, förorsakats av krigsåtgärd, skall enligt *kungörelse den 30 april 1942 (nr 218)* utgå ett tillägg av statsmedel, motsvarande 50 % av ersättningen.

Enligt Kungl. Maj:ts förordnande utgives i vissa fall sjukpenning eller livränta enligt *grunderna* i de i det föregående behandlade författningarna.

De efter hand genomförda förbättringarna i flertalet av de i det föregående berörda ersättningsbestämmelserna för särskilda kategorier skadade har i likhet med förbättringarna i OL regelmässigt gjorts tillämpliga endast på nya skadefall. Detta i förening med senare inträdda lönestegringar har även för de ersättningar som regleras enligt de nu avhandlade författningarna resulterat i en lägre ersättningsnivå i äldre skadefall än i yngre.

Författningar om ersättningstillägg m. m.

För att utjämna skillnaderna i ersättningsnivå mellan skadefall från olika tider inom olycksfallsförsäkringslagstiftningen infördes vid 1950 års riksdag s. k. ersättningstillägg av statsmedel, vilka avlöste vissa från början av 1940-talet gällande dyrtidstillägg till äldre ersättningar; dyrtidstillägg hade i allmänhet utgått med 20 % av förmånens belopp på grund av skadefall som inträffat före den 1 januari 1941.

Ersättningstilläggen regleras i två författningar. Enligt *förordningen den 2 juni 1950 om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.* (nr 295; ändr. nr 251/1953), som trädde i kraft den 1 juli 1950, utgives tillägg till sjukpenning eller livränta som utgår enligt följande författningar ävensom — efter Kungl. Maj:ts förordnande — enligt grunderna i någon av dem, nämligen

lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete;

kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete;

kungörelsen den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning;

förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig;

förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar;

lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer;

förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.;

förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.;

förordningen den 13 april 1940 (nr 213) om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd;

förordningen den 28 juni 1941 (nr 593) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring;

förordningen den 28 juni 1941 (nr 595) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret;

kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 678) med särskilda bestämmelser om tillämpning av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete å arbetare, som användas till arbete för statens räkning;

förordningen den 21 april 1943 (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt; kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 344) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under verksamhet vid brandsläckning m. m.; samt militärsättningsförordningen den 2 juni 1950 (nr 261).

Ersättningstilläggen är för skadade under 67 år differentierade på sådant sätt, att den procentsats, efter vilken tillägget utgår, blir högre ju längre tillbaka i tiden olycksfallet ligger och ju svårare invaliditeten är. Gränsdragningen mellan de olika tidsperioderna har därvid i princip skett så, att alla, som fått sina ersättningar bestämda efter samma regler, hänföres till en och samma ersättningsgrupp. Undantagna är som regel livräntor, som grundas på frivillig försäkring, ävensom invalidlivräntor till personer, vilkas arbetsförmåga blivit nedsatt med mindre än 30 procent.

1950 års förordning omfattade till en början endast skadefall, som inträffat senast år 1948. Genom ändring vid 1953 års riksdag gjordes förordningen tillämplig också på invaliditetsfall från åren 1949 och 1950, vilka medfört nedsättning av den skadades arbetsförmåga med mer än 50 procent. Samtidigt vidtogs — i avvaktan på en mera definitiv lösning av kompensationsspörsmålen — provisoriska förbättringar av ersättningstilläggen vilka avsåg att lämna viss kompensation — större vid högre invaliditetsgrader — för den levnadskostnadsstegring som ägt rum från förordningens antagande t. o. m. september 1952. Även denna förhöjning bekostades av statsmedel. Ersättningstillägget får inte leda till att sjukpenningen eller livräntan jämte tillägget överstiger maximibeloppet av motsvarande ersättning enligt OL i dess senaste lydelse.

Ersättningstilläggen för skadad och för efterlevande make under 67 år utges enligt följande tabell.

Tid varunder skadan inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med			Procentuellt tillägg å make-livränta
	över 75 %	över 50 men högst 75 %	30—50 %	
före 1/1 1920	150	100	70	70
1/1 1920—31/12 1926	125	90	55	55
1/1 1927—31/12 1941	100	65	45	45
1/1 1942—30/6 1946	75	55	35	35
1/7 1946—31/12 1948	60	40	20	30
1/1 1949—31/12 1950	25	20	—	—

Sedan ersättningstagaren uppnått 67 års ålder och således blivit berättigad till allmän ålderspension, utges ersättningstillägg endast i vissa äldre skadefall, där dyrtidstillägg tidigare utgått. Ersättningstilläggen är i dessa fall genomgående 20 procent. Å föräldra- och barnlivräntor utgår tillägg endast i motsvarande äldre skadefall — före den 1 januari 1941 — och utgör tillägget 20 procent.

I följande tabell har sammanställts vissa uppgifter om arbetsförtjänst och livränta enligt OL under tiden 1918—1954 med och utan ersättnings-tillägg. De i kolumn e av tabellen redovisade medelarbetsförtjänsterna har av riksförsäkringsanstalten framräknats ur yrkesskadestatistiken och avser medeltal årsvis för de årsförtjänster som enligt 9 § OL har utgjort beräk-ningsunderlag för livräntorna till manliga invalider. Beloppen i kolumn f har avrundats till hela kronor, varefter beloppen i kolumn g uträknats å nämnda avrundade belopp.

Olycks-fallsår	Maximum för årliga arbets-förtjänstens beräkning enligt OL	Maximal livränta ¹ för helinvalid		Medeltal av manliga inva-liders beräk-nade årsför-tjänster	Livränta ¹ för helinvalid med i kol. e angiven medelarbetsförtjänst	
		enligt OL	inkl. ersätt-ningstillägg		enligt OL	inkl. ersätt-ningstillägg
a	b	c	d	e	f	g
1918	1 800	1 200	3 000	1 582	1 055	2 638
1919	1 800	1 200	3 000	1 651	1 101	2 753
1920	2 400	1 600	3 600	2 100	1 400	3 150
1921	2 400	1 600	3 600	2 094	1 396	3 141
1922	2 400	1 600	3 600	1 895	1 263	2 842
1923	2 400	1 600	3 600	1 805	1 203	2 707
1924	2 400	1 600	3 600	1 804	1 203	2 707
1925	2 400	1 600	3 600	1 773	1 182	2 660
1926	2 400	1 600	3 600	1 799	1 199	2 698
1927	3 000	2 000	4 000	1 943	1 295	2 590
1928	3 000	2 000	4 000	1 950	1 300	2 600
1929	3 000	2 000	4 000	1 941	1 294	2 588
1930	3 000	2 000	4 000	1 997	1 331	2 662
1931	3 000	2 000	4 000	1 965	1 310	2 620
1932	3 000	2 000	4 000	1 857	1 238	2 476
1933	3 000	2 000	4 000	1 776	1 184	2 368
1934	3 000	2 000	4 000	1 821	1 214	2 428
1935	3 000	2 000	4 000	1 854	1 236	2 472
1936	3 000	2 000	4 000	1 929	1 286	2 572
1937	3 000	2 000	4 000	2 010	1 340	2 680
1938	3 000	2 000	4 000	2 090	1 393	2 786
1939	3 000	2 000	4 000	2 174	1 449	2 898
1940	3 000	2 000	4 000	2 247	1 498	2 996
1941	3 000	2 000	4 000	2 302	1 535	3 070
1942	3 900	2 600	4 550	2 725	1 817	3 180
1943	3 900	2 600	4 550	2 917	1 945	3 404
1944	3 900	2 600	4 550	3 044	2 029	3 551
1945	3 900	2 600	4 550	3 179	2 119	3 708
1946						
1/1—30/6	3 900	2 600	4 550	3 260	2 173	3 803
1/7—31/12	4 800	3 200	5 120	3 770	2 513	4 021
1947	4 800	3 200	5 120	3 958	2 639	4 221
1948	4 800	3 200	5 120	4 183	2 789	4 462
1949	7 200	6 600	6 600	5 242	4 805	6 006
1950	7 200	6 600	6 600	5 388	4 939	6 174
1951	7 200	6 600	6 600	5 869	5 379	(5 379)
1952	7 200	6 600	6 600			
1953	7 200	6 600	6 600			
1954	7 200	6 600	6 600			

¹ Utom vårdbidrag (hjälploshetsstillägg).

Genom förordningen den 2 juni 1950 om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall (nr 296; ändr. nr 252/1953) har även livräntorna enligt den senast gällande fiskarförsäkringsförordningen höjts med ersättningstillägg av statsmedel. Till skadade och änkor under 67 år utgår tilläggen — efter ändringar år 1953 — enligt följande tabell.

Tid varunder olycksfallet inträffat	Procentuellt tillägg då arbetsförmågan är nedsatt med			Procentuellt tillägg å make-livränta
	över 75 %	över 50 men högst 75 %	30—50 %	
före 1/7 1942	85	65	35	50
1/7 1942—31/12 1948	60	40	20	30
1/1 1949—31/12 1950	25	20	—	—

Den i tabellen gjorda periodindelningen sammanhänger med att antalet försäkringsklasser utökades år 1942 och att livräntegrunderna ändrades fr. o. m. år 1949. Nu gällande maximibelopp för nya fall får ej överskridas. I vissa äldre fall — sådana som inträffat före den 1 juli 1942 — utgår ett mot tidigare dyrtidstillägg svarande tillägg å 20 procent till invalid över 67 år med en invaliditetsgrad av minst 30 procent, till änkor över 67 år och till andra efterlevande.

Det är att märka, att ersättningstillägget beräknas ej blott på grundlivräntan utan även på sådan förhöjning därav, som för olycksfall förorsakade av krigsåtgärd ägt rum enligt den förut omnämnda kungörelsen den 30 april 1942 (nr 218).

I detta sammanhang må slutligen erinras om de särskilda ersättningar, som riksförsäkringsanstalten enligt av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter har att utge av statsmedel till arbetare, som på grund av silikos (stendamm-lunga) blivit oförmögna till arbete eller övergått till annan sysselsättning och därigenom lidit inkomstminskning. Dessa ersättningar utgår med högst 700 kronor om året. Dock gäller den maximeringsregeln, att ersättningen ej får utges med så högt belopp, att den sjukes totala inkomst (arbetsförtjänst + ev. livränta + silikosersättningen) kommer att överstiga maximibeloppet för livränta enligt OL, 6 600 kronor för år. Genom beslut år 1952 bestämde statsmakterna, att den sjukes arbetsförtjänst vid beräkningen av hans totala inkomst skulle reduceras med 25 %, och år 1953 bestämdes, att de silikosskadade, som uppbar tillfällig ersättning för första halvåret 1952, fortsättningsvis under en övergångstid skulle få tillgodonjuta samma förmån, varefter vid 1954 års riksdag bestämdes, att den dittills tillämpade ordningen skulle gälla även under budgetåret 1954/55.

Departementschefen

Förslaget till lag angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

Föredragande departementschefen, statsrådet Sträng, erinrar i propositionen nr 156 till en början om att den vid 1954 års riksdag antagna lagen om yrkesskadeförsäkring fr. o. m. den 1 januari i år avlöste bl. a. 1916 års olycksfallsförsäkringslag och 1929 års yrkessjukdomsförsäkringslag.

Departementschefen fortsätter:

»Den nya lagen är emellertid i princip inte tillämplig på skador, som inträffat före dess ikraftträdande. De allra flesta, som råkat ut för skador i arbetet vilka medfört bestående invaliditet av någon betydelse, uppbär därför fortfarande ersättning enligt äldre bestämmelser. Samma är förhållandet för efterlevande till sådana som har avlidit till följd av skador i arbetet. Om någon är sjukskriven för en skada, som han ådragit sig före årsskiftet 1954/55, utgår vidare sjukpenning enligt äldre lag. Principen att nya bestämmelser endast omfattar nya skadefall har man också förut hållit fast vid, då ändringar tid efter annan företagits i lagstiftningen på detta område.

Enligt både den nuvarande och den närmast föregående yrkesskadeförsäkringslagstiftningen bestämmas de viktigaste ersättningarna — livränta och sjukpenning — med ledning av den skadades årliga arbetsförtjänst vid skadetillfället. För arbetsförtjänstberäkningen har dock fastställts en ram, varigenom högre arbetsförtjänster lämnas ur räkningen, till den del de överskrider en angiven gräns, och låga arbetsförtjänster upptages till visst minimibelopp. Livräntan till helinvalid och efterlevande bestämmas till en viss andel av den sålunda beräknade arbetsförtjänsten, vilken andel alltså betecknar kompensationsgraden; för dem som ådragit sig partiell invaliditet minskas livräntan, i första hand med hänsyn till graden av nedsättningen i arbetsförmågan. Sjukpenningen är till storleken beroende av arbetsförtjänsten, varvid den högsta medgivna sjukpenningen utgår vid arbetsförtjänst över en viss gräns.»

Departementschefen erinrar härefter om de i det föregående nämnda förskjutningar uppåt av gränserna för arbetsförtjänsten, som med hänsyn till inträdda stegringar i den allmänna lönenivån gång efter annan vidtagits, samt om höjningarna i kompensationsgraden fr. o. m. år 1949. I huvudsakligt syfte att utjämna olikheterna i ersättningsnivån mellan äldre och nyare skadefall infördes — framhåller departementschefen — år 1950 tillägg av statsmedel till äldre ersättningar enligt bl. a. OL och YL. Efter att ha erinrat om utformningen av dessa ersättningsstillägg och om de år 1953 beslutade provisoriska förbättringarna av tilläggen anför departementschefen:

»År 1952 fick riks-försäkringsanstalten i uppdrag att utreda frågan, huruvida inte kompensation för stegrade levnadskostnader i en eller annan form borde beredas olika kategorier, som uppbar ersättning för yrkesskada. Med anledning härav drog anstalten upp vissa allmänna riktlinjer för en blivan-

de indexreglering inom yrkesskadeförsäkringens område, enligt vilka försäkringsersättningarna genom ett automatiskt indexsystem skulle anpassas till den allmänna lönenivån och kostnaderna härför — eventuellt även såvitt angår ersättningstilläggen — skulle bäras av försäkringen. Riktlinjerna och remissyttranden däröver redovisades i proposition till 1953 års riksdag (nr 147). Vid anmälan av frågan i statsrådet uttalade jag, att denna borde utredas ytterligare och att riksförsäkringsanstaltens uppslag att lägga kostnaderna för eventuella tillägg till försäkringsförmånerna på försäkringen syntes förtjäna närmare övervägande. Sedan Kungl. Maj:t i enlighet härmed uppdragit åt riksförsäkringsanstalten att fullfölja utredningsarbetet, har anstalten i skrivelse den 3 december 1954 framfört vissa synpunkter på indexregleringsfrågan och lagt fram förslag om uppräknig av vissa ersättningar enligt OL och YL.

Vid departementsberedningen av detta ärende kom jag till den uppfattningen, att riksförsäkringsanstaltens förslag rörande uppräknigen av äldre livräntor inte lämpligen borde läggas till grund för lagstiftning. Därför upprättades inom socialdepartementet en promemoria, vari indexregleringsfrågan berördes och ett nytt förslag till förbättringar av äldre ersättningar framfördes. Förslaget omfattade — liksom anstaltens förslag — endast ersättningar som utgår på grund av obligatorisk försäkring enligt OL och YL för andra fall än skada i arbete för statens räkning. Departementspromemorian har sedermera remissbehandlats.

I promemorian förordas — i likhet med vad riksförsäkringsanstalten anfört — att frågan om en indexreglering på detta område skall anstå tills vidare. Såsom i promemorian erinrats anförde jag vid behandlingen i följd av den nya yrkesskadeförsäkringslagstiftningen (prop. nr 60/1954), att en automatisk reglering i rådande läge knappast syntes behövlig vid höjning av maximibeloppet för den årliga arbetsförtjänstens beräkning till 15 000 kronor. Jag framhöll också, att man inte kunde ta ståndpunkt till ett av socialvårdskommittén framlagt förslag om indexreglering inom yrkesskadeförsäkringens förrän riksförsäkringsanstalten slutligt fullgjort sitt härnys angivna utredningsuppdrag. Denna uppfattning hyser jag alltjämt. Med anledning av vad under remissbehandlingen anförts vill jag emellertid tillägga, att, såsom riksförsäkringsanstalten framhållit, med prövningen av ifrågavarande spörsmål torde böra anstå tills frågan om allmän pensionsförsäkring kommit närmare sin lösning.»

Departementschefen anför vidare:

»Vid remissbehandlingen av promemorian har allmän enighet rått om behovet av en förbättring av äldre livräntor, låt vara att meningarna har varit delade i frågorna hur och i vilken utsträckning förbättringen bör komma till stånd. Jag finner det också vara angeläget att en förbättring nu genomföres. Från något håll har yppats farhågor för att en höjning av ersättningar för tidigare yrkesskador skulle kunna få prejudicerande verkan på andra områden. Med anledning härav vill jag endast er-

inra om att förhöjningar av yrkesskadeersättningar genom tillägg av olika slag förut har vidtagits vid upprepade tillfällen och att statsmakterna har förutsatt, att en mera definitiv ordning skall komma till stånd för yrkesskadeförsäkringslagstiftningens del.

Vid genomförande av förbättringen av de äldre ersättningarna synes det mig vara en riktig princip, att man såvitt möjligt efter en enhetlig norm kompenserar den inkomstminskning yrkesskadan medför, oavsett när den har inträffat. De viktigaste orsakerna till de nu förekommande ojämnheter mellan ersättningar från olika tidpunkter är, såsom framgått av det förut anförda, att den allmänna lönenivån och ramen för arbetsförtjänstberäkningen ändrats samt att kompensationsgraden — som alltså betecknar hur stor andel av arbetsförtjänsten livräntan skall motsvara — har höjts utan att ändringarna i lagstiftningen gjorts retroaktiva. En utjämning av ersättningarna för äldre och yngre skadefall måste tydligen förutsätta, att verkningarna av arbetsförtjänstens ändringar från tid till annan neutraliseras och att de nya reglerna rörande kompensationsgraden tillämpas överlag. Dessa förutsättningar uppfylles enligt min mening väsentligen vid tillämpning av den metod för omreglering av äldre livräntor som föreslagits i promemorian. Den huvudsakliga skillnaden mellan denna metod och hittills tillämpade system är att man enligt den nya metoden först räknar upp den årliga arbetsförtjänsten — som ju är grundläggande för ersättningens bestämmande — och därefter fastställer ersättningen, medan man tidigare laborerat med mer eller mindre schablonmässiga uppjusteringar av själva ersättningarna. Genom att uppräkningsavser arbetsförtjänsten är det alltid möjligt att direkt och med full effekt på äldre skadefall tillämpa de nya förmånligare reglerna om kompensationsgraden.

Enligt den i promemorian angivna metoden tar man till utgångspunkt de medelarbeitsförtjänster, som varit aktuella under vart och ett av tidigare år, och lyfter alla dessa sinsemellan olika medelarbeitsförtjänster till ett och samma belopp. Därefter undersöker man hur stor den årliga arbetsförtjänsten var i det enskilda fallet. Överensstämde denna med medelarbeitsförtjänsten för skadeåret, räknas den upp till det belopp vartill man lyft medelarbeitsförtjänsten. Härigenom kommer alla skadade i medelarbeitsförtjänstläget att få sina arbetsförtjänster uppräknade till samma belopp alldeles oberoende av när skadan inträffat. De, vilkas arbetsförtjänster låg över resp. under medelarbeitsförtjänsten för skadeåret, får dem uppräknade till proportionellt högre resp. lägre belopp än skadad med medelarbeitsförtjänst. — Ersättningen beräknas sedan på grundval av den sålunda uppräknade arbetsförtjänsten.

I några remissyttranden har man funnit den föreslagna metoden komplicerad. Denna mening kan jag inte dela. Mig förefaller metoden inte mer invecklad än som betingas av de förhållanden den avser att omgestalta; och den bygger på principen att ersättningarna inte skall variera med skadeåret, vilket — såsom framhållits från något annat håll under remissbehandlingen — dock är en enkel princip.

När det gäller att fixera de medelarbetsförtjänster, som skall anses ha rätt under tidigare år, bör detta enligt promemorian ske med ledning av de ur yrkesskadestatistiken framräknade medeltalen av årsförtjänsterna för dem som blivit invalider under varje särskilt år. Uppgifter härom finnes, beträffande män, för åren 1918—1951, dvs. under OL:s giltighetstid så när som på de tre senaste åren.¹ Som exempel kan nämnas, att medelarbetsförtjänsten enligt denna statistik var 1 582 kronor år 1918, 2 094 kronor år 1921, 1 776 kronor år 1933, 2 917 kronor år 1943, 5 388 kronor år 1950 och 5 869 kronor år 1951. Dessa uppgifter ger emellertid sannolikt inte exakt uttryck för den medelarbetsförtjänst som rätt på arbetsmarknaden — de torde bl. a. vara något nedpressade på grund av det arbetsförtjänstmaximum som enligt OL gällt vid varje särskild tidpunkt. En jämförelse mellan förändringarna i invalidernas medelarbetsförtjänster enligt denna statistik och i den totala genomsnittliga timförtjänsten för industriarbetare m. fl. enligt socialstyrelsens lönestatistik uppvisar dock en på det hela taget god överensstämmelse, även om kurvan för invaliderna i allmänhet ligger något i underkant. Vidare är naturligtvis invalidernas medelarbetsförtjänster behäftade med de brister som vidlåder varje medelvärde. Att räkna med olika arbetsförtjänster för skilda yrkeskategorier, kön etc. torde emellertid vara ogörligt av praktiska skäl.

För uppräknningen av arbetsförtjänsterna bör självfallet en lönestatistik vara normgivande. Det kan diskuteras, huruvida inte årsförtjänsterna enligt den officiella lönestatistiken borde ligga till grund för bestämmande av medelarbetsförtjänsterna. I sitt nuvarande skick är emellertid denna statistik ej användbar för ändamålet, och det är enligt vad socialstyrelsen yttrat osäkert om fullt tillförlitliga resultat kan nås genom bearbetning av statistiken. Då en viss schematisering även av andra skäl synes oundviklig, torde man få godtaga de uppgifter, som finnes redovisade om de genomsnittliga årsförtjänsterna för just den kategori det här i första hand gäller, nämligen de som blivit invalider på grund av yrkesskada. För åren 1952—1954 torde i enlighet med promemorieförslaget 6 000 kronor böra fastställas som medelarbetsförtjänst. I förslaget i övrigt i denna del torde dock den modifieringen böra göras, att såväl medelarbetsförtjänsterna som den faktiska årsförtjänsten i det enskilda fallet jämkas inte, såsom ifrågasatts i promemorian, till närmast högre utan i stället till närmaste hundratal kronor, så att arbetsförtjänsten justeras nedåt om den slutar på 01—49 kronor och eljest uppåt.

Avgörande för ersättningsnivån vid en omreglering av äldre ersättningar enligt den angivna metoden blir det belopp, till vilket medelarbetsförtjänsterna för olika år skall lyftas. I promemorian föreslås beloppet 6 600 kronor. En del remissorgan har påyrkat större restriktivitet vid bestämmande av ersättningsnivån. Statskontoret förordar tre olika belopp, av vilka det lägsta skulle fastställas för de äldsta skadefallen. Det enligt min åsikt tyngst

¹ Se på sid. 21 intagen tabell, kolumn e.

vägande skäl, som ämbetsverket anfört till förmån för en dylik differentiering, är att till levnadsåren äldre livräntetagare beskattas lindrigare än yngre. Som skäl för starkare återhållsamhet har vidare bl. a. åberopats, att uppräkningen inte bör medföra alltför stor skillnad mellan de ersättningar som skall utgå före och efter 67 års ålder. Vad det förstnämnda skälet angår torde böra erinras om att en omprövning av gällande beskattningsregler för livräntor förutskickades i proposition till fjolårets riksdag (nr 64/1954). Spörsmålet härom är under övervägande. Frågan om ersättningarnas storlek sedan vederbörande fyllt 67 år skall jag behandla i det följande, men jag vill redan här nämna, att vid bifall till vad jag där ämnar föreslå kommer det sistnämnda skälet för ytterligare restriktivitet vid bestämmande av ersättningsnivån att väsentligt förlora i styrka.

Jag vill framhålla, att redan beloppet 6 600 kronor är resultatet av försiktiga överväganden. Maximibeloppet enligt OL för arbetsförtjänstens beräkning var under tiden 1949—1954 7 200 kronor, och som förut nämnts är det fr. o. m. i år enligt YFL 15 000 kronor. Enligt vad riksförsäkringsanstalten upplyst har i över hälften av de fall, där anstalten hunnit fastställa livräntor på grund av olycksfall hos enskilda arbetsgivare under åren 1953—1954, arbetsförtjänsten bestämts till maximibeloppet. Vissa uppskattningar inom anstalten anges tyda på att medelarbetsförtjänsten, om YFL:s maximibelopp i stället varit gällande, skulle ha något överskridit gränsen 7 200 kronor. Jag kan därför inte acceptera någon sänkning av den föreslagna ersättningsnivån utan förordar, att medelarbetsförtjänsterna skall lyftas till 6 600 kronor.

Av skäl, som anförts i promemorian, torde emellertid böra gälla den begränsningen, att den skadades årliga arbetsförtjänst ej i något fall får räknas upp till högre belopp än 7 920 kronor.

Vidare bör, såsom i promemorian föreslagits och i överensstämmelse med det förut anförda, YFL:s regler om kompensationsgraden ävensom om ersättningsunderlag tillämpas på den uppräknade årliga arbetsförtjänsten. För invalider, som fått arbetsförmågan nedsatt med minst 30 procent och inte har fyllt 67 år, innebär detta, att även i skadefall från tiden före år 1949 vid beräkning av livränta skall tillämpas den s. k. 11/12-regeln i stället för den s. k. 2/3-regeln.

Verkningarna av de anförda reglerna torde få belysas med ett exempel. En arbetare med en årlig arbetsförtjänst av 924 kronor skadades år 1923 och blev helinvaliderad. Han uppbär nu livränta enligt OL med ett årligt belopp motsvarande $\frac{2}{3}$ av arbetsförtjänsten eller 616 kronor; tillsammans med gällande ersättningstillägg (125 %) erhåller han 1 386 kronor. Vid den föreslagna omregleringen avrundas först hans arbetsförtjänst till 900 kronor. Medelarbetsförtjänsten år 1923 var — avrundad — 1 800 kronor, vilken lyftes till 6 600 kronor. Den skadades arbetsförtjänst räknas upp till $\frac{900}{1\,800}$ av 6 600 kronor eller till 3 300 kronor. Livräntan beräknas till dess han fyller 67 år utgöra $\frac{11}{12}$ av 3 300 kronor eller 3 025 kronor.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att, om det på grund av ändrade ekonomiska förhållanden i framtiden skulle visa sig behövt att justera nivån för äldre yrkesskadeersättningar, detta kan ske på så enkelt sätt som genom att ändra det belopp om 6 600 kronor, vartill medelarbetsförtjänsterna enligt mitt förslag skall höjas. Man kan också lätt knyta en eventuell indexreglering till detta system.»

Beträffande frågan om vilka ersättningar som skulle omfattas av denna omreglering anför departementschefen:

»I enlighet med promemorieförslaget bör de hittills behandlade reglerna i sin helhet gälla beträffande invalider, som ej fyllt 67 år, såframt deras arbetsförmåga är nedsatt med minst 30 procent. Enligt promemorian skall någon omreglering i princip inte ske, sedan ersättningstagaren uppnått 67 år s å l d e r, medan livräntorna för dem som fått arbetsförmågan reducerad med mindre än 30 men minst 20 procent föreslås omreglerade efter bestämmelser som — i fall under 25 procent — är något mindre gynnsamma än reglerna för högre invaliditetsgrader. Sedan jag övervägt dessa frågor med anledning av yrkanden som framförts under remissbehandlingen, har jag kommit till den uppfattningen, att viss kompensation bör beredas ersättningstagaren även sedan han fyllt 67 år. Skillnaden i ersättning före och efter nämnda ålder skulle eljest, även om man tar hänsyn till den allmänna ålderspensionen, bli omotiverat stor. Det kan erinras om att enligt YFL — som medger avsevärt högre ersättningar än OL — invalidlivränta minskas endast med en fjärdedel då 67-årsgränsen passerats. Det synes rimligt, att livräntan enligt OL till personer över 67 år får utgå med hälften av det belopp, vartill den skulle ha uppgått enligt de förut angivna reglerna för omregleringen. Jag förordar alltså denna ändring i förhållande till promemorieförslaget.

Mot förslaget att låta omregleringen omfatta skadefall med mindre än 30 procent s i n v a l i d i t e t, förutsatt att invaliditetsgraden är minst 20 procent, har under remissbehandlingen invänts, att den medicinska invaliditeten här vanligen inte motsvaras av någon ekonomisk invaliditet. Härtill må anmärkas, att man enligt en i promemorian redovisad undersökning påvisat ekonomisk invaliditet i en betydande del av fallen i dessa invaliditetsgrader. Uppenbarligen är också de skador som brukar bedömas medföra medicinsk invaliditet av denna storleksordning — exempelvis förlusten av ett öga, en tumme eller flera fingrar — ägnade att reducera vederbörandes förvärvsmöjligheter. Skulle dessa skadade lämnas utanför omregleringen, måste det vidare te sig oproportionerligt att en skillnad i invaliditet på kanske 5 procent skall medföra, att de endast får sin ursprungliga låga livränta, medan personer i invaliditetsgraderna strax ovanför erhåller högst betydande förbättringar. Ger man viss — inte full — kompensation i förevarande fall, minskas också spännvidden mellan de lägsta invaliditetsgrader som omfattas av omregleringen och de närmast underliggande. Med hänsyn till dessa omständigheter förordar jag, att skadade, vilkas arbetsförmåga är nedsatt med mindre än 30 men minst 20 procent, får sina livräntor omreglerade till

hälften av de belopp de skulle ha fått med tillämpning av omregleringsbestämmelserna för högre invaliditet; dock bör kompensationsgraden beräknas enligt YFL:s bestämmelser för invaliditet under 30 procent (2/3-regeln), och vidare bör förbättringen gälla endast till dess vederbörande fyllt 67 år.

Det torde böra påpekas, att den kompensation, som skall lämnas över 67-årsgränsen vid högre invaliditetsgrader och under denna gräns vid minst 20 men mindre än 30 procents invaliditet, till följd av omregleringssystemets konstruktion kommer att verka så beträffande skadefall från 1940-talet och senare år, att kompensationen minskar ju längre fram i tiden skadan ligger och ju lägre invaliditetsgraden är för att i vissa fall helt upphöra.

Jag biträder promemorieförslaget i vad detta avser efterlevandelivräntor och enligt vilket änka — i allmänhet endast tills hon fyllt 67 år — och barn skall erhålla livränta med 1/3 resp. 1/6 av den avlidnes uppräknade arbetsförtjänst. Tillräckliga skäl synes inte föreligga att, såsom ett remissorgan föreslagit, låta omregleringen avse även livränta till föräldrar, emedan dessa, om man tillerkänt dem livränta enligt OL, regelmässigt torde åtnjuta även folkpension.

Enligt förslaget skall sjukpenning utgå enligt YFL:s regler på grundval av den skadades arbetsförtjänst uppräknad på förut angivet sätt. Även till detta förslag — varemot ingen erinran riktats vid remissbehandlingen — ansluter jag mig.

Såsom i promemorian föreslås torde en spärrregel böra gälla för att förhindra att ersättning efter omregleringen i något fall utgår med lägre belopp än om nuvarande bestämmelser alltjämt hade ägt giltighet.»

Till ytterligare belysning av de förbättringar, som genom omregleringen skulle uppstå för dem som uppbär invalid- eller efterlevandelivräntor enligt OL och YL från några olika år, hänvisar departementschefen till följande tabell, i vilken upptagits ersättningar åt livräntetagare, som ej fyllt 67 år, för de fall, då den skadade har haft en årlig arbetsförtjänst motsvarande medelarbetsförtjänsten under skadeåret (ersättningarna har avrundats till hela kronor).

Skadeår	Ursprunglig livränta	Nuvarande ersättning	Omreglerad ersättning
<i>100 % invaliditet</i>			
1918	1 067	2 667	6 050
1921	1 400	3 150	6 050
1933	1 200	2 400	6 050
1943	1 933	3 383	6 050
1950	4 950	6 188	6 188
1954	5 500	5 500	6 050
<i>50 % invaliditet</i>			
1918	533	907	2 750
1921	700	1 085	2 750
1933	600	870	2 750
1943	967	1 305	2 750
1950	2 250	2 250	2 750
1954	2 500	2 500	2 750

Skadeår	Ursprunglig livränta	Nuvarande ersättning	Omreglerad ersättning
<i>30 % invaliditet</i>			
1918	320	544	1 430
1921	420	651	1 430
1933	360	522	1 430
1943	580	783	1 430
1950	1 170	1 170	1 430
1954	1 300	1 300	1 430
<i>25 % invaliditet</i>			
1918	267	267	550
1921	350	350	550
1933	300	300	550
1943	483	483	550
1950	900	900	900
1954	1 000	1 000	1 000
<i>20 % invaliditet</i>			
1918	213	213	440
1921	280	280	440
1933	240	240	440
1943	387	387	440
1950	720	720	720
1954	800	800	800
<i>Änka</i>			
1918	400	680	2 200
1921	525	814	2 200
1933	450	653	2 200
1943	725	979	2 200
1950	1 800	1 800	2 200
1954	2 000	2 000	2 200
<i>Ett barn</i>			
(1918)	(267)	(320)	(1 100)
(1921)	(350)	(420)	(1 100)
(1933)	(300)	(360)	(1 100)
1943	483	483	1 100
1950	900	900	1 100
1954	1 000	1 000	1 100

Enligt vad departementschefen anför bör den här behandlade omregleringen, såsom i departementspromemorian föreslagits, gälla ersättning, som utgår på grund av obligatorisk försäkring enligt OL och YL, i den mån ersättningen ej utgives av staten som arbetsgivare. Hit bör, framhåller departementschefen, hänföras även ersättning enligt lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, vilken lag har samma karaktär som OL och YL.

I kostnads- och finansieringsfrågorna, såvitt avser den här avsedda omregleringen, anför departementschefen:

»Den årliga kostnaden för en omreglering i huvudsaklig överensstämmelse med mitt här framlagda förslag har inom riksförsäkringsanstalten uppskattats till drygt 22 milj. kronor, varav en relativt liten del faller på ersättningsförbättringar åt invalider över 67 år. Ifrågavarande kostnad kommer givetvis att minska successivt, framför allt därigenom att livräntetagare avlider eller uppnår 67 års ålder.

Omregleringen innebär, att de ursprungliga yrkesskadeersättningarna omräknas och att de nuvarande ersättningstilläggen försvinner. Ersättning, som utgår på grund av obligatorisk försäkring vilken omfattas av denna omreglering, finansieras av försäkringstagarna, dvs. arbetsgivarna. Ersättningstilläggen trädde i stället för vissa dyrtidstillägg, som infördes i början av 1940-talet. Dyrtidstilläggen var föranledda av då rådande krisförhållanden och ansågs böra bekostas av statsmedel, vilket innebar ett avsteg från finansieringsprincipen inom olycksfallsförsäkringen. När man avlöste dyrtidstilläggen med ersättningstillägg, övertogs denna finansieringsform. Kostnaderna för ersättningstilläggen bestrides alltså av staten.

I promemorian har föreslagits, att kostnaderna för den nu aktuella, mera definitiva omregleringen skall bäras av försäkringen. Detta förslag har godtagits av flertalet remissorgan. I en del yttranden yrkas däremot, att staten fortfarande skall betala den del av den omreglerade ersättningen, som överstiger den ursprungligen bestämda.

För min del finner jag det naturligt, att den i vårt land hävdvunna principen att arbetsgivarna skall svara för de ekonomiska följderna av skador, som drabbar de anställda i arbetet, tillämpas i full utsträckning på de omreglerade ersättningarna. En sådan tillämpning ansluter sig också till grunderna för den förordade omregleringen, genom vilken man fastställer hela den ersättning som skulle ha utgått, om skadan inträffat under senare år och den skadade gjort samma arbetsinsats som omedelbart före det faktiska skadefallet.

Under remissbehandlingen har emellertid uttalats, att det skulle vara oriktigt att betrakta arbetsgivarna som en kollektiv enhet i egenskap av bärare av försäkringen. Enligt min uppfattning ligger det dock i själva försäkringsbegreppet, att försäkringstagarna inom samma försäkring utgör ett kollektiv. Svenska arbetsgivareföreningen har funnit det orätt och obilligt, att framdeles tillkommande försäkringstagare skall delta i kostnaderna för tillägg av kompensationskaraktär i skadefall, som uppkommit före deras anslutning till försäkringen. Det kan emellertid, såsom närmare utvecklas i promemorian, inte anses mindre riktigt att 1956 års arbetsgivar-kollektiv år 1956 svarar för utgifter på grund av skador, som inträffat t. ex. år 1940, än att 1970 års arbetsgivar-kollektiv, vid en indexreglering inom försäkringen, år 1970 bekostar utgifter i skadefall från år 1956. Att den ytterligare börda man pålägger nuvarande arbetsgivare inte kan anses vara alltför tung att bära, framgår av att — enligt den föreslagna ordningen för finan-

sieringen av omregleringskostnaderna — avgiftstillägget genomsnittligt motsvarar endast omkring en tiondels procent av de årliga lönesummor arbetsgivarna betalar ut; liksom försäkringsavgiften blir för övrigt detta tillägg för företagen undantaget från beskattning. Det torde knappast förekomma, att en ekonomisk kalkyl för ett företag uppgöres med så snäva marginaler, att inte det tillägg, som här kan komma i fråga, rymmes inom dem. Skulle man i stället — vilket nämnda remissorgan har diskuterat — tillämpa kapitaltäckningsmetoden för att bestrida de av omregleringen föranledda kostnaderna, bleve däremot pålagan på 1956 års arbetsgivarkollektiv avsevärt större. Jag vill slutligen inte underlåta att nämna, att Svenska arbetsgivareföreningen tillsammans med vissa andra organisationer i en särskild framställning — som jag kommer att behandla i ett senare sammanhang — hemställt, att äldre livräntor åt silikosskadade skall regleras enligt YFL, vilket ju måste innebära att kostnaderna för därmed avsedda förbättringar skall bestridas av försäkringens framdeles befintliga arbetsgivarkollektiv.

Jag föreslår sålunda, att finansieringen av kostnaderna för denna omreglering i enlighet med promemorieförslaget och på de där angivna skälen skall åvila försäkringstagarna enligt YFL. Det kan nämnas, att även i Finland — och i realiteten också i Norge — de arbetsgivare, som avses i gällande yrkesskadeförsäkringslagstiftning, får bära kostnaderna för förbättringar av äldre skadeersättningar.

I fråga om ordningen för finansieringen torde böra gälla, att de av omregleringen föranledda kostnaderna bestrides genom proportionella tillägg till de avgifter som fastställs eller beräknas enligt YFL. Det torde böra erinras om att ingen avgift fastställs eller beräknas för staten såsom arbetsgivare och att den nu föreslagna omregleringen inte heller skall omfatta ersättningar åt dem som skadats i statens tjänst.»

I fråga om i kraftträdandet anför departementschefen:

»Omregleringen bör inte träda i kraft förrän den 1 januari 1956, bl. a. emedan avgifterna regelmässigt bestämmes för kalenderår och omregleringen kommer att kräva åtskilligt förberedelsearbete hos försäkringsinrättningarna.»

I specialmotiveringen till den föreslagna omregleringslagen anföres bl. a.:

1 §.

» I övrigt vill jag i detta sammanhang framhålla, att lagförslaget utformats från den utgångspunkten, att själva ersättningsrätten samt rätten till en var av de olika ersättningsförmånerna skall regleras enligt den ursprungliga lagstiftningen. Denna skall alltså alltjämt äga tillämpning, i den mån ej annorlunda stadgas i omregleringslagen. Denna uppläggning medför bl. a. följande. När i omregleringslagen talas om den årliga arbetsförtjänsten, förstås därmed det belopp, vartill den skadades årliga arbetsförtjänst beräknats enligt de å skadan tillämpliga bestämmelserna i 9 § OL; undantag härifrån

göres dock för vissa fall enligt 9 och 11 §§ omregleringslagen. OL:s och YL:s angivande av när andra skador än olycksfallsskador skall anses ha inträffat blir automatiskt tillämpliga å omregleringslagen. De bestämmelser, som enligt OL gäller ersättningen med avseende å exempelvis skadestånd och regressrätt, blir också utan vidare tillämpliga å den omreglerade ersättningen. På grund härav har i lagtextförslaget inte upplagits några särskilda bestämmelser i dessa ämnen.

Ytterligare må nämnas att i de invaliditetsfall, där nedsättningen av arbetsförmågan understiger 20 procent, den lagtekniska konstruktionen medför, att livränta skall utgå med tillämpning av de ursprungliga reglerna i den mån ej annat föränledes av de i 5, 9 och 11 §§ föreslagna bestämmelserna.

5 §.

Enligt förslaget skall skador enligt OL, YL och 1937 års krigsförsäkringslag — var och en medförande invaliditet på minst 10 procent — sammanläggas samt därvid ny invaliditetsbedömning ske, såsom om skadorna ådragits vid ett och samma tillfälle. — — —

7 §.

För närvarande utgår ersättningstillägg ej blott på livränta utan också på sjukpenning. Såsom anförts i den allmänna motiveringen bör även sjukpenning omregleras; och detta bör ske så, att den skadades årliga arbetsförtjänst uppräknas enligt bestämmelserna i 2 § lagförslaget, varefter sjukpenningen beräknas enligt de i 13 § YFL angivna grunderna.

Bestämmelserna i 14 och 15 §§ YFL om barntillägg till sjukpenningen och om sjukpenningens förvandling till hempenning under sjukhusvistelse bör äga motsvarande tillämpning på den omreglerade sjukpenningen.

8 §.

Det synes skäligt och lämpligt, att reglerna i YFL om vårdbidrag och ersättningar för konstgjorda lemmar m. m. får tillämpning även på äldre skadefall. Jag biträder därför förslaget i detta hänseende, som inte mött någon gensaga under remissbehandlingen.

9 §.

Riksförsäkringsanstalten har i skrivelsen den 3 december 1954 framhållit, att de särskilda ersättningsförhöjningarna enligt 1937 års krigsförsäkringslag icke borde påverkas av omregleringen. Departementspromemorian gav uttryck åt samma uppfattning. Detta innebär den avvikelser i förhållande till vad som gäller enligt 1950 års förordning, att omregleringen skall avse

ersättningen på grundval av den årliga arbetsförtjänsten, fastställd enligt 9 § OL och med bortseende från det högre minimibeloppet enligt 1937 års lag. Detta ändringsförslag har lämnats utan erinran under remissbehandlingen; och en lösning i enlighet härmed synes vara att föredraga bl. a. med hänsyn till de konsekvenser, som det av mig i den allmänna motiveringen förordade beloppet 7 920 kronor som maximum vid uppräknigen av den årliga arbetsförtjänsten eljest skulle kunna få i dessa speciella fall. Jag vill därför ansluta mig till förevarande ändringsförslag.

Enligt de tidigare omnämnda författningarna rörande vissa tjänstepliktiga i skogsarbete m. m. — lagen den 21 april 1943 (nr 182) med särskilda bestämmelser om försäkring för olycksfall i arbete av vissa tjänstepliktiga m. m. samt förordningen samma dag (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt — skulle den årliga arbetsförtjänsten icke få beräknas till lägre belopp än 2 300 kronor. Nämda båda författningar trädde i kraft den 22 april 1943. Där ersättning på grund av dessförinnan inträffad skada enligt OL hade bestämts efter lägre arbetsförtjänst, skulle — enligt vad som stadgades i en övergångsbestämmelse till förordningen — tilläggsersättning svarande mot mellanskillnaden efter ansökan hos riksförsäkringsanstalten utgivas av statsmedel.

Eftersom beloppet 2 300 kronor understiger aktuellt belopp av medelarbetsförtjänsten, torde omregleringen här — i motsats till vad beträffar krigsförsäkringsfallen — böra avse beloppet 2 300 kronor. Ersättningsförhöjning av statsmedel kommer härvid att alltjämt utgå och utgå med oförändrat belopp.

10 §.

Denna paragraf innehåller en spärregel till förhindrande av att omregleringen medför en sänkning av utgående ersättning. Bestämmelsen är påkallad bl. a. med hänsyn till att sjukpenningen i vissa fall är lägre enligt YFL än enligt OL. Vidare kan ersättningsstilläggen enligt 1950 års förordning i något enstaka fall — från åren 1949 och 1950 — ge förmånligare resultat än den nu förordade omregleringen. Dessutom må nämnas att enligt nuvarande bestämmelser livräntan vid invaliditetsgrader uppgående till minst 20 men understigande 30 procent före 67 år samt vid invaliditetsgrader uppgående till minst 30 procent efter 67 år i skadefall från senare år redan uppgår till högre belopp än enligt 4 § i departementsförslaget.

Med »belopp, varmed ersättning skulle hava utgått, därest omreglering ej skett» avses ersättning enligt de i 1 § nämnda lagarna samt 1950 års ersättningsstilläggsförordning jämte vissa kompletterande författningar, såsom kungörelsen den 19 juni 1953 (nr 503) med föreskrifter jämlikt 10 § nyssnämnda förordning. Däremot avses icke den i anslutning till 11 § i det följande berörda silikosersättningen; här är det ju fråga om en budgetårsvis bestämd ersättning, som utgår endast intill den 1 juli i år.

11 §.

I denna paragraf har intagits vissa specialbestämmelser rörande yrkes-sjukdomar.

Departementspromemorian

Under erinran om den betydelse, som enligt OL, YL och YFL tillmättes dagen för olycksfallets inträffande resp. yrkessjukdomens yppande, anföres i promemorian bl. a.

Det kan förekomma, att vederbörande går kvar i farligt arbete och att lång tid förflyter mellan det att en i arbetet ådragen sjukdom yppas och ersättningsrätten aktualiseras genom nedsättning av arbetsförmågan. När den sjuke lämnar det farliga arbetet, har han i allmänhet högre lön än vid yppandet. På grund härav har i YFL (9 § 6 st.) intagits ett särskilt stadgande, enligt vilket — om i hithörande fall det farliga arbetet avbrytes först avsevärd tid efter sjukdomens yppande — den årliga arbetsförtjänsten vid bestämmande av ersättning för tid efter arbetsavbrottet icke får beräknas till lägre belopp än som skulle ha fastställts, om sjukdomen yppats vid tiden för arbetsavbrottet. Därigenom har för fall, där såväl yppandet som arbetsavbrottet sker efter utgången av år 1954, ernåtts en tillfredsställande lösning. För fall, där både yppande och arbetsavbrott ligga i tiden före den 1 januari 1955, har genom den i denna promemoria föreslagna omregleringen av ersättningen i äldre fall eliminerats skillnaden mellan om man går på arbetsförtjänsten vid yppandet resp. vid avbrottet.

Enligt vad i promemorian framhålles hade statsmakterna redan förut ansett silikos (stendammlunga) böra intaga en särställning i ersättningshänseende. För att få en tillfredsställande lösning även för de fall av silikos, där sjukdomen yppats före årsskiftet 1954/55 men vederbörande först därefter avbrutit arbetet, har i promemorian föreslagits ett särskilt stadgande — 11 § i det i promemorian intagna lagtextutkastet — av innebörd, att omreglering av ersättningen skall ske med tillämpning av de i YFL stadgade grunderna, om detta medförde att vederbörande finge högre ersättning.

Framställning i ärendet

Frågan om ersättning vid fall av silikos har behandlats i den inledningsvis omnämnda skrivelsen den 21 december 1954, som är undertecknad av Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Järnbruksförbundet, Svenska gjutareförbundet, Svenska gruvindustriarbetareförbundet, Svenska metallindustriarbetareförbundet, Sveriges verkstadsförening och Domnarvets jernverk, i vilken skrivelse bl. a. anföres.

I många fall hade de antydda förhållandena lett till att de silikosskadades livräntor blivit synnerligen låga, och i vissa fall med fullständig arbetsoförmåga hade den silikosskadade kommit i en bekymmersam ekonomisk situation. Genom bestämmelser i YFL komme olägenheterna att bortfalla för de fall som yppades efter den 1 januari 1955, men för dem som redan yppats eller som komme att anses yppade före denna dag kvarstode de.

På grund av vad sålunda anförts hemställas i skrivelsen att åtgärder vidtages för genomförande av följande.

1. Att de fall av silikos, som yppats före 1/1 1955 men vid sistnämnda tidpunkt ej erhållit skadeersättning med anledning av nedsatt arbetsförmåga, vid eventuellt framdeles inträdande nedsättning av arbetsförmågan får sin ersättning reglerad enligt yrkesskadeförsäkringslagen.

2. Att de silikosfall, som vid anmälan efter 1/1 1955 får yppandedagen fastställd till tidpunkt före denna dag, får sin skada reglerad enligt yrkesskadeförsäkringslagen.

3. Att de tidigare silikosskadades livräntor i fortsättningen utgår med belopp, som skulle utgått om dagen för sjukdomens yppande sammanfallit med den dag då arbetsförmågan ansetts nedsatt med mer än 10 %.

4. Att de silikosskadades livräntor därefter skola behandlas på samma sätt som övriga yrkesskadades.

Departementschefen

Genom en omreglering i enlighet med vad jag i det föregående förordat blir det beträffande fall av silikos och annan yrkessjukdom, där både sjukdomens yppande och arbetsavbrottet ligger i tiden före den 1 januari 1955, i ersättningshänseende knappast någon skillnad om man tager hänsyn till arbetsförtjänsten vid tiden för sjukdomens yppande eller vid avbrottet i arbetet. Vad nu sagts gäller helt beträffande ersättning före 67 år, där fråga är om en invaliditet uppgående till minst 30 procent eller om efterlevandelivränta, samt i betydande utsträckning före 67 år, där invaliditeten understiger 30 men uppgår till minst 20 procent, och efter 67 år, om invaliditeten uppgår till minst 30 procent. För de fall av silikos, där yppande och arbetsavbrott ligger på var sin sida om årsskiftet 1954/55, synes mig den i promemorian föreslagna specialbestämmelsen innebära en lämplig lösning. Med anledning av vad försäkringsrådet och LO yttrat förordar jag emellertid, att bestämmelsen göres tillämplig å samtliga sådana i 9 § sjätte stycket YFL avsedda yrkessjukdomar, som var ersättningsberättigande enligt YL.

Försäkringsrådet har i sitt yttrande ifrågasatt, huruvida ej detta spörsmål bör lagtekniskt regleras genom en ändring av övergångsbestämmelserna till YFL. I nuvarande läge anser jag det emellertid naturligt att betrakta ifrågasvarande ersättningsförbättringar som ett led i den allmänna omregleringen av ersättningar på grund av tidigare skador. Bestämmelserna synes därför böra ha sin plats i omregleringslagen. Med anledning av vad försäkringsrådet uttalat vill jag framhålla, att den föreslagna bestämmelsens innebörd är att endast *beloppen* av sjukpenning och livränta skall omregleras och att den tidigare lagstiftningens bestämmelser i fråga om *rätten* till ersättning alljämt skall äga tillämpning.

I detta sammanhang vill jag även beröra frågan om de tidigare nämnda av statsmedel utgående särskilda silikosersättningarna om högst 700 kronor om året. Dessa ersättningar har beslutats budgetårsvis, och det senaste beslutet

gäller intill utgången av budgetåret 1954/55. Ersättningarna infördes ursprungligen — år 1948 (prop. nr 238) — såsom ett provisorium i avbidan på revisionen av yrkesskadeförsäkringslagstiftningen och utgår till arbetare, som på grund av silikos blivit oförmögna till arbete eller övergått till annan sysselsättning och därigenom lidit inkomstminskning; att ersättningarna infördes torde framför allt ha föranletts av ofullkomligheter i de på den tiden tillämpade principerna i fråga om invaliditetsbedömningen. Såsom anfördes i prop. nr 238/1948 uppträder yrkessjukdomen silikos endast hos personer, som varit sysselsatta med silikosfarligt arbete under lång tid; och några medel att bota sjukdomen är inte kända. Dess fortskridande kan dock avsevärt fördröjas, om sjukdomen upptäcker på ett tidigt stadium och den sjuke övergår till ofarligt arbete. Dylig ändring av sysselsättningen innebär emellertid inte sällan att arbetaren måste lämna ett välavlönat specialarbete, som krävt mångårig utbildning. Övergången kan därför medföra avsevärd inkomstminskning och detta även om sjukdomen inte medfört någon egentlig nedsättning av arbetarens fysiska prestationsförmåga. I sistnämnda fall gavs ingen invaliditetsersättning enligt YL.

I propositionen med förslag till lag om yrkesskadeförsäkring (nr 60/1954) föreslogs nya bedömningsprinciper i hithörande fall (10 § YFL). Om en upptäckt silikos ansågs böra medföra övergång till annat arbete, förelåg enligt vad som uttalades i propositionen en av sjukdomen orsakad begränsning av arbetarens sysselsättningsmöjligheter. Silikosen borde i sådant fall anses ha medfört en nedsättning av vederbörandes arbetsförmåga i YFL:s mening. Till belysning av storleken av nedsättningen borde i första hand tjäna den föreliggande inkomstminskningen. På grund av vad sålunda och i övrigt anförts föreslogs i propositionen att nya silikosfall skulle regleras enligt ifrågavarande ändrade bedömningsgrunder.

Ett bifall till vad jag tidigare föreslagit — jag syftar härvid såväl på de för alla yrkesskador avsedda omregleringsbestämmelserna som på de i första stycket av denna paragraf föreslagna specialbestämmelserna i fråga om vissa yrkessjukdomar — medför, att de silikossjuka, som för närvarande uppbär den särskilda ersättningen av statsmedel, får en mer eller mindre kraftig uppräknning av sin ersättning enligt YL. I den mån så sker bör enligt min mening den särskilda ersättningen av statsmedel bortfalla. I samband med omregleringen av ersättningar enligt OL och YL bör emellertid en ändring av det nuvarande systemet med tillfälliga ersättningar till silikosskadade komma till stånd. En mera definitiv ordning — i stället för den nuvarande med prövning för ett budgetår i taget — även för de äldre fallen bör enligt min mening eftersträvas. Enligt de av mig förordade omregleringsbestämmelserna skall YFL:s modernare ersättningsregler i betydande utsträckning göras tillämpliga å äldre skadefall. Det synes mig då följdriktigt att göra de nya principerna för invaliditetsbedömningen enligt YFL tillämpliga å de silikosfall, som inte omfattas av specialbestämmelserna i första stycket av förevarande paragraf.

De ersättningsbelopp, som bestämts i enlighet med vad jag tidigare före-

slagit, torde i flertalet fall överstiga eller i vart fall i stort sett täcka de be-
lopp, som för närvarande utgår i livränta och ersättningstillägg samt »till-
fälligt ersättning av statsmedel». Emellertid kommer en del silikosskadade,
som nu har sådan tillfällig ersättning, att få lägre ersättning eller ingen er-
sättning alls, om ersättningen bestämmes enligt de förutnämnda nya grun-
derna. Särskilt gäller detta personer, vilka nu icke åtnjuter någon livränta,
enär arbetsförmågan inte ansetts nedsatt med minst 10 procent och vilkas
arbetsinkomst visserligen minskats på grund av övergången till ofarligt ar-
bete men ej i sådan grad att livränta vid tillämpning av 10 § YFL skulle
kunna tillerkännas dem. Med hänsyn härtill torde Kungl. Maj:t böra äga
föreskriva, att därest någon, som vid utgången av år 1955 var berättigad till
tillfällig ersättning av statsmedel, vid tillämpning av omregleringslagen icke
skulle erhålla någon ersättning eller endast en lägre sådan — så länge så-
dant förhållande varar — tillägg av statsmedel skall utgå, motsvarande vad
han eljest skulle gå förlustig. I den mån tillägget per år inte skulle uppgå till
minst 50 kronor, torde rätt till tillägget dock icke böra föreligga.

Såsom tidigare nämnts föreslås omregleringslagen träda i kraft den 1 ja-
nuari 1956. Med hänsyn härtill synes under andra halvåret 1955 tillfällig
silikosersättning böra utgå enligt den hittills tillämpade ordningen.

12 §.

För undvikande av dubbelkompensation har i första stycket av denna pa-
ragraf intagits en bestämmelse om avdrag å omreglerad ersättning för vissa
understöd. Bestämmelsen motsvarar vad som härutinnan stadgas i 10 § för-
ordningen den 2 juni 1950 (nr 295) i dess lydelse efter lagändring år 1953
(nr 251).

14 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelserna om finansieringen av omreg-
leringen.

När i första stycket talas om den kostnad, som föranledes av bestämmel-
serna i denna lag, avses därvid — såsom framgår av vad jag tidigare anfört
— kostnaderna för uppräknig av ersättningarna utöver vad dessa uppgår
till enligt OL och YL eller, i viss utsträckning, enligt 1937 års krigsförsäk-
ringslag. I kostnaderna ingår alltså även vad ersättningstillägg enligt för-
ordningen den 2 juni 1950 (nr 295) skulle ha kostat i fortsättningen.

Enligt departementspromemorian skulle varje års kostnader för omregle-
ringen fördelas mellan det årets arbetsgivare enligt YFL — med bortseende
från staten. För den del av kostnaderna, som enligt riksförsäkringsanstal-
tens förslag skulle falla på andra arbetsgivare än staten, var anstaltens me-
ning att man skulle tillämpa en dylik fördelning. Fördelningssystemet är
även enligt min mening det finansieringssystem, som bör komma till an-
vändning för omregleringen.

Den erforderliga förhöjningen av yrkesskadeförsäkringsavgifterna torde lämpligen böra komma till stånd på det sättet, att man tager ut ett proportionellt tillägg till avgifterna enligt YFL. Därvid torde man — såsom i riksförsäkringsanstaltens förslag och i departementspromemorian förordats — böra beräkna tillägget å summan av avgifterna enligt 38 och 39 §§ YFL. Det bör härvid beaktas att arbetsgivare, som står total självrisk, ej erlägger avgift enligt 38 §. Den för arbetsgivaren beräknade avgiften enligt sistnämnda paragraf skall i sådant fall — jämte avgiften enligt 39 § — ligga till grund för nu avsett tillägg.

Närmare föreskrifter om beräkning av de för omregleringen erforderliga avgiftstilläggen m. m. torde få meddelas av Kungl. Maj:t i administrativ ordning.

Den föreslagna omregleringslagen ersätter delvis förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. Nämnda förordning bör därför upphävas såvitt angår tillägg till ersättning, vilken skall omregleras enligt den föreslagna lagen.»

Förslaget till förordning angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m.

Under hänvisning till den i propositionen nr 156 föreslagna omregleringen anför departementschefen i propositionen nr 158 bl. a.:

»Enligt min mening bör en motsvarande omreglering komma till stånd av i första hand sådana yrkesskadeersättningar som nu i sin helhet bekostas av statsmedel. Kostnaderna för de härigenom omreglerade ersättningarna bör stanna på staten. Främst kommer här i fråga ersättningar som på grund av obligatorisk försäkring enligt OL, YL och 1937 års krigsförsäkringslag tillerkänts personer, vilka skadats i statens tjänst. I samma ordning torde vidare — såsom närmare utvecklas i det följande — omreglering böra ske av ersättningar enligt övriga författningar, vilka i fråga om reglerna för ersättningens bestämmande anknyter, med eller utan modifieringar, till motsvarande regler i OL. Omregleringsbestämmelserna för nu angivna ersättningar torde böra sammanföras i en författning.

Däremot synes i detta sammanhang någon omreglering inte böra komma till stånd av ersättningar som utgår enligt 1908 och 1918 års författningar om fiskareförsäkring, vilka ersättningar grundar sig på frivillig försäkring. På dessa ersättningar bör sålunda ersättningsstillägg utgivas som för närvarande.

Omregleringarna föreslås genomförda fr. o. m. den 1 januari 1956.»

I fråga om det närmare innehållet i den föreslagna omregleringsförordningen anför departementschefen i huvudsak följande.

»I enlighet med det förut anförda avser ifrågavarande förordning endast ersättning som enligt vissa där angivna författningar — eller grunderna i någon av dem — utgår helt av statsmedel. Sådan ersättning skall enligt stadgande i 1 § omregleras med tillämpning av grunderna i den föreslagna omregleringslagen. Detta innebär främst, att den skadades årliga arbetsförtjänst vid tiden för skadefallet räknas upp enligt lagens regler och att ersättningen fastställs på grundval av den sålunda uppräknade arbetsförtjänsten. — — —

Det blir sålunda i huvudsak fråga om en teknisk omräkning av de nuvarande ersättningarna. Själva ersättningsrätten och rätten till var och en av de olika yrkesskadeförmånerna skall regleras enligt den ursprungliga lagstiftningen i den mån ej annat föreskrives i omregleringsförordningen. Ett stadgande härom har intagits i 8 §. De regler som nu gäller för ersättningen beträffande exempelvis skadestånd, regressrätt eller besvärsrätt blir alltså tillämpliga på den omreglerade ersättningen. Också de bestämmelser, som avser ordningen för ersättningens utbetalning, kommer härigenom att gälla den ersättning, som omreglerats enligt förordningen. Den i förordningen intagna hänvisningen till grunderna i omregleringslagen avser givetvis även lagens bestämmelse (12 § första stycket) om avdrag från ersättningen för däremot svarande understöd, varför sådant avdrag skall ske enligt av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter. Kungl. Maj:t torde böra äga utfärda föreskrifter om avdrag från livränta även såvitt angår tjänstepension i form av ålderspension.

Av de i 2 § upptagna författningarna är endast 1950 års militärsättningsförordning tillämplig på skador, som inträffat efter 1954 års utgång. Då omreglering ej avses skola ske av ersättningar i senare års skadefall, har ett härav betingat undantagsstadgande ansetts påkallat. Vidare är att märka, att flertalet ersättningar, som utgår enligt 1927 års militärsättningsförordning — vilken upptagits i 2 § omregleringsförordningen — redan omreglerats i särskild ordning. Därför har dylika ersättningar också ansetts böra undantagas från den här aktuella omregleringen. Slutligen har från tillämpningen av den föreslagna nya omregleringsförordningen undantagits fall, där ersättningsfyllnad utgår av statsmedel på grund av övergångsbestämmelserna till förordningen den 21 april 1943 (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt; dessa har nämligen redan reglerats i 9 § andra stycket omregleringslagen. — — —

Enligt förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig, bestämdes ersättningarna till belopp, svarande mot den högsta årliga arbetsförtjänst som enligt OL i dess då gällande lydelse fick medräknas vid ersättningens fastställande,

nämnligen 2 400 kronor. Genom en i 4 § förslaget till omregleringsförordning intagen bestämmelse kommer omregleringen i samtliga dessa fall att ske med utgångspunkt från att skadan inträffat år 1923 och att den skadades arbetsförtjänst utgjorde 2 400 kronor.

För den som ådragit sig skada under vistelse på vissa anstaller m. m. gäller numera — enligt förordningen den 14 maj 1954 (nr 250) — bl. a. att ersättning får beräknas efter en årlig arbetsförtjänst av högst 5 000 kronor. I motsvarande äldre fall, vilka omfattas av den föreslagna omregleringsförordningen, har arbetsförtjänstmaximum varierat mellan 1 764 och 4 800 kronor. Enligt förordningen den 22 maj 1953 (nr 255) angående höjning av vissa olycksfalls- och yrkessjukdomsersättningar åt tvångsarbetare och fångar m. fl. är dock nämnda maximum 2 470 kronor i skadefall från åren 1941—1948; en bestämmelse härom bör intagas i den föreslagna omregleringsförordningen samtidigt med att nyssnämnda förordning upphäves. Det synes lämpligt att vid den uppräknig av arbetsförtjänsten, som skall ske enligt omregleringsbestämmelserna, denna får räknas upp till högst 5 000 kronor i stället för det belopp — högst 7 920 kronor — som upptagits i den föreslagna omregleringslagen. — — —

Enligt förordningen den 17 maj 1940 (nr 33) om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning utgick vissa procentuella tillägg till den livränta, som enligt den vid varje tidpunkt gällande olycksfallslagstiftningen och de därtill anknutna militärsersättningsförordningarna tillkom den som skadats på grund av flygolycksfall eller, om han avlidit till följd därav, hans efterlevande. Denna s. k. flygolycksfallsförordning har numera upphävts med utgången av år 1954 genom förordningen den 17 december 1954 (nr 776); därvid bestämdes dock att flygolycksfallsförordningen alltjämt skulle äga giltighet i fråga om olycksfall, som inträffat före upphävandet. Ersättningsstilläggen enligt förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) utgår å grundlivräntan men ej å tilläggen enligt flygolycksfallsförordningen.

Såväl i riksförsäkringsanstaltens vid lagrådsremissen berörda förslag den 3 december 1954 som i den samtidigt behandlade departementspromemorian förordades, att ersättningsförhöjningarna enligt flygolycksfallsförordningen icke skulle påverkas av omregleringen. Under remissbehandlingen av departementspromemorian har inte framförts någon annan erinran häremot, än att *statskontoret* — under återopande av att flygolycksfallsförordningen ej gäller för flygolycksfall efter utgången av år 1954 — anser det kunna ifrågasättas, huruvida inte vid förhöjning av livränta genom omregleringen avdrag bör göras för livräntetillägg enligt flygolycksfallsförordningen. För egen del finner jag dock ej anledning frångå vad som i detta hänseende föreslagits. Jag vill erinra om att jag vid framläggandet av förslaget till omregleringslag intagit samma ståndpunkt i fråga om ersättningsförhöjningarna enligt 1937 års krigsförsäkringslag.»

Innebörden av den föreslagna regeln för det fall, att den skadade uppbär flera livräntor, t. ex. en livränta enligt OL, som ej utgår av statsmedel,

och dessutom livränta enligt en eller flera av hithörande ersättningsförfattningar, anges av departementschefen vara följande.

»Om den för skadorna gemensamt beräknade invaliditetsgraden uppgår till minst 20 procent, skall med tillämpning av 5 § omregleringslagen ett gemensamt livräntebelopp uträknas. Detta belopp minskas med livräntan enligt OL eller, i förekommande fall, enligt omregleringslagen och återstoden utgör livränta enligt omregleringsförordningen. En bestämmelse med denna innebörd har intagits i 7 § första stycket av förslaget till omregleringsförordning.»

Departementschefen fortsätter:

»I andra stycket av nämnda paragraf har intagits en liknande bestämmelse för det fall att den ena livräntan utgår enligt någon av de författningar, varå omregleringsförordningen föreslås bli tillämplig, och den andra utgår enligt lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete eller enligt den militära omregleringsförordningen den 2 juni 1950 (nr 262).

Jag vill tillägga att med den föreslagna utformningen av ikraftträdandebestämmelserna till de nya omregleringsförfattningarna stadgandet i 5 § andra stycket förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) i fråga om sammanträffande av flera skador alltjämt kan komma att få tillämpning.»

Förslaget till omreglering av ersättningar enligt 1901 års olycksfallsersättningslag

I samband med framläggandet av förslaget till den i det föregående behandlade omregleringsförordningen anför departementschefen i propositionen nr 158 i fråga om ersättningar enligt lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete:

»En omreglering enligt samma principer bör vidare ske av ersättningar som utgår på grund av 1901 års olycksfallsersättningslag. Livräntorna enligt denna lag har för vissa fall höjts med statliga tillägg dels genom kungörelse den 10 juni 1921 (nr 410) såvitt angår i statens tjänst skadade arbetare och dels genom förordning den 3 juni 1938 (nr 216) i fråga om andra ersättningstagare. För närvarande utgår ersättningstillägg på de genom nyssnämnda tillägg förhöjda livräntorna. Beträffande ersättningarna enligt denna lag torde omregleringen böra ske i form av ändringar i 1921 års kungörelse och 1938 års förordning.»

Angående dessa ändringar anför departementschefen i huvudsak följande.

»Den omreglering av livräntor enligt 1901 års lag, som jag i det föregående föreslagit skola komma till stånd, för enligt min mening — liksom de nuvarande tilläggen av statsmedel — anknyta till den genomsnittliga livräntan enligt OL i dess ursprungliga lydelse. Detta resultat ernås, om man i 1921 och 1938 års författningar föreskriver, att tillägget skall bestämmas så, att detsamma jämte livräntan motsvarar vad som vid tillämpning av den före-

slagna omregleringsförordningen skulle ha utgått i livränta, om olycksfallet inträffat år 1918 och den skadades årliga arbetsförtjänst utgjort 1 600 kronor. För änka över 67 år har ej föreslagits någon uppräknings av livräntan enligt omregleringslagen eller omregleringsförordningen. I dessa fall bör dock nuvarande tillägg — 125 procent enligt 1921 och 1938 års författningar och 20 procent enligt 1950 års ersättningstilläggsförordning — alltså utgå. På grund härav har i detta hänseende i 1921 och 1938 års författningar intagits ett stadgande om ett tillägg med 170 procent av livräntans belopp. Nu enligt 1921 års kungörelse utgående tillägg med 125 procent vid vissa lägre invaliditetsgrader, där omregleringen ej sker — under 20 procents invaliditet före 67 år och under 30 procents invaliditet efter 67 år — bör också bibehållas.»

Anslagsfrågor

I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkterna 80 och 81) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1955/56 beräkna dels ett förslagsanslag av 4 200 000 kronor till Vissa tillägg å ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. och dels ett förslagsanslag av 2 300 000 kronor till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. Dessa anslagsfrågor upptages till förnyad behandling i propositionen nr 158.

Från anslaget till *Vissa tillägg å ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.* bestrides kostnaderna för livräntetillägg enligt förordningen den 3 juni 1938 (nr 216) — som avser livräntetagare enligt 1901 års olycksfallsersättningslag där skadan inträffat under arbete för annan än staten — och för ersättningstillägg på livräntor, som förhöjts enligt denna förordning, samt för ersättningstillägg jämväl i övriga fall, där grundersättningen utgår av andra medel än statens. Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 4 900 000 kronor; nettoutgiften under närmast föregående budgetår utgjorde 4 571 333 kronor. Riksförsäkringsanstalten har (skr. 31/8 1954) anfört, att belastningen på anslaget successivt kommer att nedgå dels genom avgång på grund av dödsfall eller genom reaktivering och dels genom att ersättningarna efter hand som livräntetagarna uppnår 67 års ålder antingen helt upphör eller väsentligt sänkes. För budgetåret 1955/56 syntes medelsbehovet kunna uppskattas till 4 200 000 kronor.

Beträffande sistnämnda anslag anför departementschefen i propositionen nr 158:

»I det föregående har jag föreslagit sådana ändringar i förordningen den 3 juni 1938 (nr 216), att livräntor enligt 1901 års olycksfallsersättningslag uppräknas efter de principer som anges i den omregleringslag, varom förslag framlagts genom den inledningsvis berörda propositionen. Kostnaderna för dessa livränteförbättringar föreslås stanna på staten. I sistnämnda pro-

position har vidare föreslagits, att övriga yrkesskadeförmåner, på vilka nu erättningsstillägg utgives från detta anslag, skall omregleras och att denna omreglering skall bekostas av arbetsgivarna. Vid bifall till dessa förslag kommer de här aktuella ersättningsstilläggen att försvinna. Omregleringarna föreslås genomförda fr. o. m. den 1 januari 1956. För nästa budgetår bör med hänsyn härtill under detta anslag beräknas för budgetårets första hälft medel efter oförändrade grunder och för dess andra hälft medel till uppräknade tillägg till livräntor, som på grund av 1901 års lag utgår till andra än dem som skadats i statens tjänst.

Kostnaden under detta anslag för tillägg till livräntor enligt 1901 års lag uppgick under budgetåret 1953/54 till i runt tal 530 000 kronor. Vid en omreglering enligt mitt förslag kan årskostnaden enligt från riksförsäkringsanstalten inhämtade uppgifter beräknas stiga till omkring 1 800 000 kronor. För budgetåret 1955/56 kan alltså kostnaden för dessa tillägg uppskattas till $(1/2 \times 530\,000 + 1/2 \times 1\,800\,000)$ 1 165 000 kronor. Årskostnaden för övriga från anslaget utgående tillägg torde med utgångspunkt i riksförsäkringsanstaltens i det föregående redovisade beräkningar kunna uppskattas till (4 200 000—530 000) 3 670 000 kronor; kostnaderna för ett halvt års tillägg uppgår följaktligen till ca 1 835 000 kronor.

Enligt dessa beräkningar skulle således för nästa budgetår erfordras ett anslag av $(1\,165\,000 + 1\,835\,000)$ 3 000 000 kronor. Med hänsyn till avgång bland livräntetagarna torde det dock vara till fyllest att anslaget uppföres med 2 900 000 kronor.»

Från anslaget till *Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.* bestrides kostnaderna för grundersättningar i ett stort antal skadefall, där ersättning på grund av försäkring eller enligt speciella författningar eller särskilda beslut skall utgivas helt av statsmedel. Även kostnaderna för därpå utgående livräntetillägg — enligt kungörelsen 1921: 410 — och ersättningsstillägg bestrides från detta anslag. Det bör emellertid nämnas, att ersättningar jämte tillägg till personer, vilka skadats under arbete för affärsverken, riksbanken samt riksdagen och dess verk, betalas i annan ordning än genom detta anslag. Vidare må erinras om att kostnaderna för ersättningar jämte tillägg i skadefall som härrör från militär- eller hemvärnstjänstgöring och vissa förhållanden under första världskriget m. m. bestrides av anslag under fjärde huvudtiteln.

Härjämte utbetalas från anslaget vissa tillfälliga ersättningar till av sili-
kos drabbade arbetare.

Förevarande anslag uppgår för innevarande budgetår till 3 000 000 kronor. Under budgetåret 1953/54 förbrukades 3 962 440 kronor. Riksförsäkringsanstalten har (skr. 31/8 1954) förutsett en betydande kostnadsminskning på grund av samordningen mellan sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna. Av anslagsförbrukningen under budgetåret 1953/54 antages 1 800 000 kronor ha avsett sjukpenning, 300 000 kronor läkarvård och återstoden livräntor. Kostnaderna för sjukpenning beräknas sjunka till 15 procent, eller

omkring 270 000 kronor, och utgifterna för läkarvård till 10 procent eller ca 30 000 kronor. Vad livräntorna beträffar antages kostnaderna däremot med hänsyn till den fortgående ökningen av livräntebeloppen stiga till i runt tal 2 000 000 kronor. Det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår skulle sålunda enligt anstaltens beräkningar uppgå till (270 000 + 30 000 + 2 000 000) 2 300 000 kronor.

I fråga om detta anslag erinrar departementschefen i propositionen nr 158 till en början om sina uttalanden i propositionen nr 156 om de nuvarande särskilda silikoserättningarna av statsmedel, såvitt avser tiden efter utgången av budgetåret 1954/55. Härefter anföres:

»Då omregleringslagen enligt förslaget skall träda i kraft den 1 januari 1956, synes under första hälften av budgetåret 1955/56 tillfällig silikoserättning böra utgå enligt hittills tillämpade grunder. Därefter bör, i enlighet med det anförda, särskilt tillägg av statsmedel utbetalas endast i den mån den omreglerade ersättningen inte täcker vad ersättningstagaren tidigare uppburit, försåvitt mellanskillnaden utgör minst 50 kronor om året.

Vid oförändrade ersättningsgrunder skulle enligt riksförsäkringsanstaltens beräkningar medelsbehovet under detta anslag uppgå till 2 300 000 kronor. Den av mig i det föregående föreslagna omregleringen av äldre ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m. kan, enligt vad jag under hand inhämtat från riksförsäkringsanstalten, beräknas medföra en kostnadsökning med ca 1 000 000 kronor för helt år, varvid dock är att märka, att det är förenat med stora svårigheter att någorlunda exakt beräkna ökningen. I avvaktan på närmare erfarenhet och då omregleringen skall ske den 1 januari 1956, bör anslaget uppföras med (2 300 000 + 500 000) 2 800 000 kronor.»

Lagrådet

Lagrådets utlåtande har inhämtats över förslaget till lag angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m. Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Motionerna

I motionerna I: 495 och II: 611 hemställles, »att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag om förhöjning av äldre ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m. måtte besluta om en uppräknig av ersättningarna från fiskarförsäkringen på samma sätt som Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om övriga äldre ersättningar, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderligt författningsförslag».

I motionen II: 612 hemställles,

»att riksdagen vid behandling av propositionen nr 156 måtte besluta, att kostnaderna för ifrågakvarande omreglering av vissa ersättningar enligt la-

gen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete m. m. må bestridas av statsmedel, samt för budgetåret 1955/56 härför anvisa ett förslagsanslag av 11 000 000 kronor, samt

att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig lagtext».

Utskottet

Den 1 januari i år avlöstes 1916 års olycksfallsförsäkringslag och 1929 års yrkessjukdomsförsäkringslag av 1954 års lag om yrkesskadeförsäkring. Samtidigt ersattes en rad försäkrings- och ersättningsförfattningar för särskilda persongrupper med nya författningar. Den nya lagstiftningen är emellertid i princip inte tillämplig på skador, som inträffat före dess ikraftträdande. Principen att nya bestämmelser inte gäller redan inträffade skadefall har även varit avgörande då ändringar tid efter annan företagits i den tidigare lagstiftningen på detta område.

Enligt såväl den nya som den närmast föregående yrkesskadeförsäkringslagstiftningen bestämmes ersättning i form av sjukpenning eller livränta inom vissa minimi- och maximigränser i relation till den skadades årliga arbetsförtjänst vid skadetillfället. Avgörande för storleken av ersättningen är dessutom graden av nedsättningen i arbetsförmågan för den skadade samt den i lagen fastställda kompensationsgraden för ersättningen till den skadade respektive vissa efterlevande till honom.

Med hänsyn till inträdda stegringar i den allmänna lönenivån har — såsom framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen — den övre gränsen för arbetsförtjänstens beräkning enligt olycksfallsförsäkringslagen successivt förskjutits uppåt från 1 800 till 7 200 kronor, medan maximibeloppet enligt yrkesskadeförsäkringslagen fastställts till 15 000 kronor. Den undre gränsen har även successivt flyttats uppåt. Vidare har genom en lagändring år 1948 för nya skadefall kompensationsgraden höjts vid högre invaliditetsgrader och för efterlevande make.

Till följd av nu angivna förhållanden är försäkringsersättningarna i allmänhet lägre ju längre tillbaka i tiden skadefallets inträffande ligger. Avvikelser härifrån har emellertid uppstått på grund av att lönenivåns förändringar inte inneburit en fortlöpande stegring. Sålunda var löneläget i början av 1920-talet högre än i början av 1930-talet. Enligt riksförsäkringsanstaltens statistik var medeltalet för de arbetsförtjänster, som utgör beräkningsunderlag för livräntorna till manliga invalider, 2 100 kronor om skadan inträffat år 1920 och 1 776 kronor om den inträffat år 1933.

Under 1940-talet utgavs på grund av levnadskostnadsstegringen särskilda dyrtidstillägg av statsmedel å ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen och en rad därtill anknutna författningar. Dyrtidstilläggen utgick efter enhetliga procenttal och medförde därför inte någon utjämning av skillnaden i ersättningsnivån mellan äldre och nyare skadefall. I huvudsakligt syfte att åstadkomma en sådan utjämning ersattes genom förordningen den

2 juni 1950 (nr 295) dyrtidstilläggen av tillägg av statsmedel till äldre ersättningar enligt bl. a. olycksfallsförsäkringslagen. Dessa s. k. ersättnings-tillägg har formen av procentuella tillägg till vissa invalid- och efterlevandelivräntor samt sjukpenning och utgår efter högre procentsats ju längre tillbaka i tiden skadetillfället ligger och ju svårare invaliditetsgraden är. Genom att de olika tidsperioderna bestämts så, att alla som fått sina ersättningar utmätta efter samma regler hänförts till samma ersättningsgrupp, har spännvidden mellan de olika grupperna minskat. I åtskilliga fall har dock detta system medfört en ökning av spännvidden mellan ersättningarna i skadefall från olika år. Som exempel kan nämnas att för helinvalid i medelarbetsförtjänstläget enligt nyssnämnda statistik livräntan utan respektive med ersättningstillägg utgör 1 400 respektive 3 150 kronor, om olycksfallet inträffade år 1920, och 1 184 respektive 2 368 kronor, om olycksfallet inträffade år 1933.

Dyrtidstilläggen och ersättningstilläggen har betraktats som en provisorisk lösning av ifrågasvarande kompensationsproblem. I förevarande propositioner har nu framlagts förslag till en mera definitiv lösning av problemet. Den nu föreslagna reformen med omreglering av äldre skadeersättningar syftar vida längre än att såsom 1940-talets dyrtidstillägg ge en viss kompensation för penningvärdesförsämringen. Omregleringen syftar till att på ett väsentligt mera effektivt sätt än enligt nuvarande regler om ersättnings-tillägg i äldre skadefall ge ersättning i relation till den verkliga inkomstförlusten, ge en ersättning som nära ansluter sig till vad som utgår i nyare skadefall.

Som framgår av den tidigare redogörelsen innebär den nya metoden för omreglering att man först räknar upp den årliga arbetsförtjänsten och sedan på denna tillämpar de nya förmånligare reglerna om kompensationsgraden. Vid uppräknningen av arbetsförtjänsten tar man till utgångspunkt de medelarbetsförtjänster, som varit aktuella under vart och ett av tidigare år och lyfter alla dessa sinsemellan olika medelarbetsförtjänster till samma belopp. Därefter undersöker man hur stor den årliga arbetsförtjänsten var i det enskilda fallet. Överensstämde denna med medelarbetsförtjänsten för skadeåret, räknas den upp till det belopp vartill man lyft medelarbetsförtjänsten. Härigenom kommer alla skadade i medelarbetsförtjänstläget att få sina arbetsförtjänster uppräknade till samma belopp alldeles oberoende av när skadan inträffat. De, vilkas arbetsförtjänst låg över respektive under medelarbetsförtjänsten för skadeåret, får den uppräknad till proportionellt högre respektive lägre belopp än skadad med medelarbetsförtjänst. De medelarbetsförtjänster, som skall anses ha rätt under tidigare år, föreslås i propositionen nr 156 skola fastställas för åren 1918—1951 till medelarbetsförtjänsterna enligt riksförsäkringsanstaltens nyssnämnda invalidstatistik, avrundade till närmaste hundratal kronor, och för åren 1952—1954 till 6 000 kronor. Dessa medelarbetsförtjänster föreslås skola samtliga lyftas till 6 600 kronor.

Utskottet anser det vara en angelägenhet av stor vikt att en — i vissa fall betydande — uppräknning av ersättningarna från den tidigare sociala olycks-

fallsförsäkringen kommer till stånd. Den i Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag godkända nya metoden för omreglering av äldre skadeersättningar innebär enligt utskottets mening ett synnerligen värdefullt framsteg, och utskottet kan helt ansluta sig till förslaget på denna punkt. Beloppet 6 600 kronor synes utskottet vara ur olika synpunkter väl avvägt.

De tidigare dyrtidstilläggen och de nuvarande ersättningstilläggen har i allmänhet inte utgått till invalider med en invaliditetsgrad understigande 30 procent eller i en ålder överstigande 67 år. Utskottet finner emellertid i likhet med föredragande departementschefen en viss uppmjukning beträffande ifrågavarande gränsdragningar vara i nuvarande läge motiverad. De i propositionen föreslagna trappstegen i fråga om invaliditetsgrad och ålder utgör enligt utskottets mening en lämplig lösning av problemet om gränsdragning mellan de grupper, som helt omfattas av omregleringen, och dem, som lämnas utanför densamma.

Omregleringen enligt den i propositionen nr 156 föreslagna lagen avser ersättningar, som utgår på grund av obligatorisk försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen, yrkessjukdomsförsäkringslagen eller 1937 års krigsförsäkringslag, i den mån ersättningen inte utgår av statsmedel på den grund att staten är arbetsgivare. Kostnaderna för denna omreglering — det rör sig om c:a 22 milj. kronor första året eller 1956, vilket belopp sedan successivt minskar — föreslås i propositionen nr 156 skola bäras av arbetsgivarna/försäkringstagarna enligt yrkesskadeförsäkringslagen. Varje års kostnader för omregleringen föreslås skola fördelas mellan det årets arbetsgivare enligt sistnämnda lag med bortseende från staten som arbetsgivare. I motionen II: 612 har emellertid yrkats, att kostnaden för ifrågavarande omreglering i stället skall bestridas av statsmedel och att för budgetåret 1955/56 härför skall anvisas ett förslagsanslag av 11 milj. kronor.

Med anledning av vad i nämnda motion anförts i fråga om att företagare, som inträtt i arbetsgivarkollektivet senare, enligt förslaget i propositionen skulle få vara med om att bära kostnaderna för tidigare skador hos arbetsgivare, vilka kanske inte längre finns, vill utskottet påpeka att inte heller enligt nuvarande lagstiftning varje års arbetsgivare/försäkringstagare kan i allo behandlas som en enhet helt oberoende av tidigare års arbetsgivare/försäkringstagare. I själva försäkringen ligger att ett tidigare års överskott eller underskott å försäkringsverksamheten kan resultera i sänkning respektive höjning av försäkringsavgifterna för ett senare års försäkringstagare.

I samma motion göres gällande, att det i propositionen nr 156 framlagda förslaget till finansiering av omregleringen bryter mot principen, att lagar icke får givas tillbakaverkande kraft. Utskottet kan icke ansluta sig till motionärernas uppfattning härutinnan. Det gäller ju icke att i efterhand genom ny lagstiftning för tidigare års försäkringstagare förhöja de avgifter, som de erlagt enligt vid varje tidpunkt gällande lagstiftning. Omregleringen skall vidare inte avse ersättning som belöper å tid före statsmakternas beslut i ämnet. Och de för finansieringen av omregleringen erforder-

derliga avgifterna skall ju inte heller uttagas för tid före nämnda beslut. Utskottet vill i detta sammanhang även fästa uppmärksamheten på att lagrådet lämnat förslaget i propositionen nr 156 utan erinran.

Såsom motionärerna framhållit har riksdagen tidigare — t. ex. vid behandlingen av det i propositionen nr 97 till 1950 års riksdag framlagda förslaget till förordning om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m. — godtagit en uppräknings av äldre olycksfallsersättningar på bekostnad av statsverket. Den för en sådan finansiering åberopade grunden — »att då staten en gång tillförsäkrat vissa behövande rätt till understöd, staten även i fortsättningen bör, såvitt möjligt, tillse, att denna rätt under ändrade förhållanden icke mister större delen av sitt värde» — behöver emellertid inte med nödvändighet medföra att uppräkningsen skall direkt bekostas av statsmedel, utan blott att statsmakterna vidtager för ändamålet erforderliga åtgärder. Enligt utskottets mening bör vidare bemärkas att såväl dyrtidstilläggen som ersättningsstilläggen inneburit endast en provisorisk lösning.

Efter ingående överväganden av de skäl, som kan anföras för den ena eller den andra finansieringslinjen, vill utskottet i denna del ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 156. Utskottet avstyrker på grund härav vad i motionen II: 612 hemställts.

Omregleringen enligt den föreslagna omregleringslagen avser ersättningar enligt lagstiftning, som den 1 januari 1955 avlösts av den nya yrkeskadeförsäkringen. Det kan därför synas självfallet att tidsperiodindelningen i 3 § av lagförslaget slutar med utgången av år 1954. På grund av innehållet i ikraftträdandebestämmelserna till yrkesskadeförsäkringslagen — 60 § i denna lag — kan det emellertid i vissa fall förekomma, att en yrkeskada skall bedömas enligt den tidigare lagstiftningen ehuru skadan yppats först någon gång efter årsskiftet 1954/55. Vissa yrkessjukdomar, såsom silikos och bensolförgiftning, är närmast av intresse i förevarande sammanhang. Det kan dröja så länge som i årtal efter nämnda årsskifte, innan sjukdomen yppas. Liksom övriga fall, som skall bedömas enligt den äldre lagstiftningen, bör dessa specialfall omfattas av omregleringen. Den naturligaste och enklaste metoden att täppa till ifrågavarande lucka i lagförslaget synes vara att i 3 § tidsperioden »1952—1954» utbytes mot »1952 eller senare». Utskottet föreslår att denna justering av lagtexten företages.

I övrigt har det i propositionen nr 156 framlagda förslaget till omregleringslag — här bortsett dock från 11 § till vilken utskottet återkommer — icke föranlett någon erinran från utskottets sida.

I propositionerna nr 156 och nr 158 har särskilt beaktats de speciella problem, som föreligger i fråga om silikos och vissa andra yrkessjukdomar. Utskottet hälsar detta med tillfredsställelse och kan för sin del godtaga de av Kungl. Maj:t föreslagna lösningarna av hithörande problem. Utskottet tillstyrker sålunda förslaget till bestämmelser i ämnet i 11 § omregleringslagen och har inte heller någon erinran mot att Kungl. Maj:t erhåller be-

myndigande att av statsmedel utgiva särskilda ersättningar till vissa av silikos drabbade arbetstagare enligt de grunder, som av föredragande departementschefen angivits dels för andra halvåret 1955 och dels för tiden därefter tills vidare.

Enligt den i propositionen nr 158 föreslagna förordningen angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m. skall omreglering ske av ersättningar, som utgår av statsmedel på grund av obligatorisk försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen, yrkessjukdomsförsäkringslagen eller 1937 års krigsförsäkringslag. Denna omregleringsförordning föreslås avse även ersättningar enligt en rad ovan i utlåtandet redovisade författningar, vilka i fråga om reglerna för ersättningsbestämmande anknyter, med eller utan modifikationer, till motsvarande regler i olycksfallsförsäkringslagen. Omregleringen föreslås skola finansieras av statsmedel och ske enligt de grunder, som anges i den i propositionen nr 156 föreslagna omregleringslagen. Vissa specialregler, betingade av de nyssnämnda modifikationerna i ersättningsbestämmelserna, har upptagits i den föreslagna omregleringsförordningen.

Utskottet har ingen erinran mot förslaget, såvitt nu är i fråga, utom på en enda punkt. Utskottet har nämligen uppmärksammat, att ikraftträdandebestämmelserna till den föreslagna omregleringsförordningen leder till att förordningen den 22 maj 1953 (nr 255) angående höjning av vissa olycksfalls- och yrkessjukdomsersättningar åt tvångsarbetare och fångar m. fl. helt upphäves. Enligt vad utskottet inhämtat utgår ersättning med tillämpning av förordningen den 22 maj 1953 i några fall, som icke kommer att omfattas av omregleringen, enär invaliditetsgraden understiger 20 procent. Sistnämnda förordning bör enligt utskottets mening alltjämt äga tillämpning å de fall, som icke omfattas av omregleringen. Ikraftträdandebestämmelserna bör därför kompletteras med ett undantagsstadgande för dessa fall.

De nuvarande ersättningstilläggen utgår även å ersättningar enligt 1901 års olycksfallsersättningslag, förhöjda genom tillägg av statsmedel enligt kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) respektive förordningen den 3 juni 1938 (nr 216). Enligt förslaget i propositionen nr 158 skall även här en kraftig förhöjning av livränteersättningarna äga rum. Livräntan och tillägget skall sammanlagt uppgå till det belopp, som efter omreglering utgår i livränta i de fall, då skadan inträffat år 1918 och den skadades årliga arbetsförtjänst motsvarat medelarbetsförtjänsten eller 1 600 kronor. En sådan förhöjning anser utskottet vara rimlig och den korresponderar för övrigt med vad som nu gäller.

Det nu berörda tillägget föreslås skola bekostas av statsmedel även i de fall, då staten icke var arbetsgivare. Utskottet anser en sådan finansiering kunna godtagas. Eftersom 1901 års lag inte innebar en obligatorisk försäkring för alla arbetsgivare utan endast ersättningsplikt för vissa företagar-kategorier, finnes ingen naturlig anknytning till arbetsgivarkollektivet enligt 1954 års yrkesskadeförsäkringslag. För övrigt utgår för närvarande ersättningen i de fall, då annan än staten var arbetsgivare, i allmänhet nästan

helt av statsmedel. Av helinvaldens nuvarande ersättning, 2 695 kronor om året, utgår nämligen hela beloppet utöver grundersättningen 300 kronor av statsmedel.

Utskottet tillstyrker sålunda att tillägg av statsmedel å livräntor enligt 1901 års olycksfallsersättningslag skall utgå enligt de i propositionen nr 158 föreslagna grunderna. Mot den föreslagna författningmässiga lösningen har utskottet ej funnit anledning till erinran.

De i det föregående behandlade förslagen till omreglering respektive, i fråga om 1901 års olycksfallsersättningslag, livräntetillägg avser ersättningar enligt samtliga författningar, som omfattas av förordningen den 2 juni 1950 (nr 295), utom kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall. Som framgår av den tidigare redogörelsen finnes vidare en förordning den 2 juni 1950 (nr 296) om tillägg av statsmedel å vissa livräntor enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall. Enligt vad som anföres i propositionen nr 158 har föredragande departementschefen ansett att i detta sammanhang någon omreglering inte borde komma till stånd av ersättningar, som utgår enligt 1908 och 1918 års författningar om fiskarförsäkring. På dessa ersättningar borde ersättningstillägg utgivas som för närvarande. I motionerna I: 495 och II: 611 yrkas däremot att riksdagen måtte besluta om en uppräknig av ersättningarna från fiskarförsäkringen på samma sätt som Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om övriga äldre ersättningar.

Med anledning härav vill utskottet bringa i erinran följande uttalande i andra lagutskottets av 1944 års riksdag godkända utlåtande nr 32:

Självfallet kan staten icke åtaga sig att i vanliga fall fylla värdeminskning å försäkringsersättningar på grund av frivillig försäkring. Fiskarförsäkringen intager emellertid, såsom riks-försäkringsanstalten framhållit, en särställning. På grund av den stora betydelse fiskerinäringen har för landet och de särskilda förhållanden, varunder fiskarbefolkningen i allmänhet lever och utövar sin näring, ha statsmakterna velat bereda fiskarna möjlighet att mot en ringa kostnad tillförsäkra sig själva eller sina efterlevande en viss ekonomisk trygghet vid skador till följd av olycksfall i arbete. Staten har därför ansett sig böra i avsevärd omfattning bidra till täckande av kostnaderna för de vid sådana olycksfall utgående ersättningarna. Syftet härmed torde ha varit att fiskarna och deras anhöriga vid olycksfall i arbete genom försäkringen skulle erhålla ett sådant ekonomiskt bidrag att de kunde anses tillförsäkrade fortsatta existensmöjligheter. Eftersom realvärdet av ersättningarna till följd av de stegrade levnadskostnaderna nedgått, kan nämnda syftemål icke förverkligas, om någon kompensation icke lämnas. På grund av vad sålunda anförts ansluter sig utskottet till det i motionerna framförda förslaget, att livräntetagarare enligt fiskarförsäkringsförfattningarna skola erhålla dyrtidstillägg.

Utskottet vill vidare erinra om att — enligt vad som framgår av tillgängliga handlingar — statens bidrag till fiskarförsäkringen i verkligheten blivit lägre än vad man utgick ifrån då avgifterna för denna försäkring fastställdes.

Fiskarförsäkringen är visserligen en frivillig försäkring men utskottet anser att den av nyss anförda skäl intager en särställning bland de frivilliga försäkringarna. Utskottet ansluter sig till följd härav till motionärernas uppfattning att fiskarförsäkringens livräntor icke bör lämnas åsido vid den nu aktuella omregleringen. Utskottet avser därvid livräntorna för skador ådragna i arbetet men inte livräntor, som utgår enligt den frivilliga kompletterande försäkringen för olycksfall utom arbetet.

Utskottet är däremot inte berett att nu taga ställning till efter vilka principer en omreglering av fiskarförsäkringslivräntorna bör ske. I anledning av motionärernas yrkande att omregleringen av ifrågakvarande livräntor bör ske »på samma sätt som Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om övriga äldre ersättningar» vill utskottet framhålla följande. Som framgår av den tidigare redogörelsen utgår ersättningen enligt 1908 års fiskarförsäkringskungörelse med tillämpning av grunderna i 1901 års olycksfallsersättningslag. Ersättningen enligt 1918 års fiskarförsäkringsförordning utgår däremot efter den av de ursprungligen tre, sedermera sju försäkringsklasser, mellan vilka försäkringssökanden haft i stort sett fritt val. I den högsta försäkringsklassen utgår, sedan den 1 juli 1942, livräntan efter en årlig arbetsförtjänst av 2 400 kronor. Anknytningen till de förutnämnda medelarbetsförtjänsterna för invalider med ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen synes under sådana förhållanden utskottet vara rätt svag. Skulle man för en förhöjning av livräntorna enligt 1908 och 1918 års fiskarförsäkringsförfattningar kopiera vad som föreslagits för livräntor enligt 1901 års olycksfallsersättningslag respektive 1916 års olycksfallsförsäkringslag, så skulle de nya ersättningarna i fall enligt 1908 års kungörelse i regel högst väsentligt överstiga de nya ersättningarna i fall enligt 1918 års förordning. Vidare bör beaktas att några tillägg motsvarande de tidigare nämnda enligt 1921 års kungörelse eller 1938 års förordning å ersättningar enligt 1901 års lag icke utgår å ersättningar enligt 1908 års kungörelse.

Med hänsyn till det anförda och i avsaknad av närmare utredning förefaller det utskottet i hög grad tveksamt om det verkligen är lämpligt att för förhöjning av fiskarförsäkringslivräntorna begagna samma regler som för omregleringen enligt Kungl. Maj:ts förslag i propositionerna nr 156 och 158. Utskottet kan därför icke tillstyrka bifall till yrkandet i motionerna I: 495 och II: 611. I anledning av nämnda motioner föreslår emellertid utskottet att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att, efter närmare utredning, förslag om en av statsmedel bekostad förbättring av livräntor enligt 1908 och 1918 års fiskarförsäkringsförfattningar på grund av olycksfall i arbete förelägges nästa års riksdag.

Utskottet har ingen erinran mot de beräkningar, som i propositionen nr 158 gjorts rörande medelsbehovet under anslagen till Vissa tillägg å ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. och till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.

Propositionerna nr 156 och nr 158 har i övrigt icke givit utskottet anledning till särskilt yttrande.

Utskottets hemställan

På grund av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen nr 156 framlagda förslaget till lag angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m. — måtte med avslag å motionen II: 612 för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen att i den i 3 § intagna tabellen »1952—1954» utbytes mot »1952 eller senare»;

B. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen nr 158 framlagda förslaget till förordning angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m. — måtte för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen, att ikraftträdandebestämmelsen till förordningen erhåller följande, såsom utskottets förslag betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1956 men äger icke tillämpning å ersättning, som belöper å tid dessförinnan.

Genom denna förordning upphävas förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., såvitt angår tillägg till ersättning, vilken skall omregleras enligt denna förordning, ävensom förordningen den 22 maj 1953 (nr 255) angående höjning av vissa olycksfalls- och yrkes-sjukdomsersättningar åt tvångsarbetare och fångar m. fl.

Genom denna förordning upphävas förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., såvitt angår tillägg till ersättning, vilken skall omregleras enligt denna förordning, ävensom förordningen den 22 maj 1953 (nr 255) angående höjning av vissa olycksfalls- och yrkes-sjukdomsersättningar åt tvångsarbetare och fångar m. fl., i vad avser ersättning, som skall omregleras enligt denna förordning.

C. att riksdagen måtte för sin del antaga det vid propositionen nr 158 fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 juni 1938 (nr 216) om livräntetillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete;

D. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an- hålla, att Kungl. Maj:t ville förelägga 1956 års riksdag för- slag till en av statsmedel bekostad förbättring av livräntor, som på grund av olycksfall i arbete utgår enligt kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100 s. 2) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall eller enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

E. att motionerna I: 495 och II: 611 måtte anses besvara- de genom vad utskottet ovan i motiveringen anfört och un- der D. hemställt;

F. att riksdagen måtte

dels medgiva, att livräntor, som förhöjts enligt kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel ut- gående livräntor m. m., må fr. o. m. den 1 januari 1956 ytter- ligare höjas på sätt departementschefen föreslagit;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att utgiva särskilda ersätt- ningar till av silikos drabbade arbetstagare enligt de grunder, som i propositionen förordats;

dels ock för budgetåret 1955/56 under femte huvudtiteln anvisa

1) till *Vissa tillägg å ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.* ett förslagsanslag av 2 900 000 kronor; samt

2) till *Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.* ett för- slagsanslag av 2 800 000 kronor.

Stockholm den 10 maj 1955

På sammansatt stats- och andra lagutskotts vägnar:

DAVID NORMAN

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från s t a t s u t s k o t t e t: herrar Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Ja- cobsson, Rubbestad, Åkerström och fröken Elmén;

från a n d r a l a g u t s k o t t e t: herrar Norman, Magnusson, Alvar An- dersson, Jacobsson i Tobo, Svensson i Göteborg och Fredriksson.

Reservationer

I) av herrar *Rubbestad* och *Alvar Andersson* vilka ansett

a) att av utskottets motivering det avsnitt, som börjar å s. 48 med stycket »Med anledning» och slutar å s. 49 med orden »motionen II: 612 hemställts», bort utgå, samt att utskottet — med hänvisning till vad i motionen II: 612 anförts — bort med avslag å Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 156 i finansieringsfrågan tillstyrka motionen; samt

b) att utskottets hemställan under A. och F. bort ha följande lydelse:

A. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit det genom propositionen nr 156 framlagda förslaget till lag angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m. icke kunna i oförändrat skick antagas — måtte för sin del antaga nämnda förslag med *dels* den ändringen att i den i 3 § intagna tabellen »1952—1954» utbytes mot »1952 eller senare», *dels ock*, med bifall till motionen II: 612, den ändringen att 14 § erhåller följande, såsom utskottets förslag betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

14 §.

Till bestridande av den kostnad för varje kalenderår, som föranledes av bestämmelserna i denna lag, åligger det annan arbetsgivare än staten att erlægga proportionellt tillägg till de avgifter, som jämlikt 38 och 39 §§ lagen om yrkesskadeförsäkring skola för året beräknas för honom.

Kostnad, som föranledes av bestämmelserna i denna lag, bestrides av statsmedel.

Angående debitering och uppbörd av tillägg, som avses i första stycket, skall tillämpas vad i sådant hänseende gäller rörande där omförmälda avgifter.

F. att riksdagen — — — anvisa

1) till *Vissa tillägg å ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m.* ett förslagsanslag av 13 900 000 kronor; samt

2) till — — — kronor.

II) av herr *Magnusson*.

U t k a s t

till

Kungörelse om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m.

Härigenom förordnas, att §§ 2 och 3 kungörelsen den 10 juni 1921 angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m.¹ skola erhålla följande ändrade lydelse.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***§ 2.**

Uppgår livräntan till minst 90 kronor för år, skall tillägget därå intill utgången av den månad, under vilken livräntetagaren fyllt 67 år, utgå med så stort belopp, att detsamma jämte livräntan motsvarar vad som skulle hava utgått i livränta, därest lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete i dess ursprungliga lydelse ägt tillämpning samt den skadades årliga arbetsförtjänst utgjort 1 617 kronor.

I andra fall än som avses i första stycket skall livräntetillägget utgå med 125 procent av livräntans belopp.

Tillägget skall utgå med så stort belopp, att detsamma jämte livräntan motsvarar vad som vid tillämpning av förordningen den 1955 (nr) angående omreglering av vissa ersättningar av statsmedel i anledning av olycksfall i arbete m. m. skolat utgå i livränta, därest olycksfallet inträffat år 1918 och den skadades årliga arbetsförtjänst utgjort 1 600 kronor; dock skall iakttagas att, såvitt angår livränta till änka för tid efter den månad varunder hon fyllt 67 år, tillägget skall utgå med 170 procent av livräntans belopp samt att eljest tillägget ej i något fall må understiga 125 procent av livräntans belopp.

§ 3.

Den som, utan att vara berättigad till livränta enligt förenämnda lag den 5 juli 1901, såsom ersättning i anledning av olycksfall eller ådragen kroppsskada tillerkänts eller kan komma att tillerkännas livränta eller

Den som, utan att vara berättigad till livränta enligt förenämnda lag den 5 juli 1901, såsom ersättning i anledning av olycksfall eller ådragen kroppsskada tillerkänts eller kan komma att tillerkännas livränta eller

¹ Senaste lydelse av §§ 2 och 3 se SFS 1952:180.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

årligt understöd av statsmedel enligt de i samma lag angivna grunder må härutöver uppbära tilläggserättning med belopp och under villkor i övrigt, som i § 2 angivas.

årligt understöd av statsmedel enligt de i samma lag angivna grunder må härutöver uppbära tilläggsersättning med belopp, som i § 2 angives.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1956 men äger icke tillämpning å ersättning, som belöper å tid dessförinnan.

Genom denna kungörelse upphäves förordningen den 2 juni 1950 (nr 295) om tillägg av statsmedel å vissa ersättningar enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., såvitt angår tillägg till livränta, som avses i denna kungörelse.
